

Ohjausalan koulutus-
ja tutkimusyksikkö

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Ohjaus Vehkalahden koulussa

Minna Taimela

2012

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

OHJAUS VEHKALAHDEN KOULUSSA

Minna Taimela

2012

**Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos**

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ	3
ABSTRACT	4
1. JOHDANTO	5
2. OHJAUS OPETUSSUUNNITELMASSA	6
3. OHJAUSSUUNNITELMA OSANA OPETUSSUUNNITELMAA	7
3.1. Ohjaussuunnitelman jäsentely	8
4. HOLISTINEN OPPILASKESKEINEN OHJAUSMALLI	9
5. OHJAUSTOIMINTA VEHKALAHDEN KOULUSSA	13
5.1. Nivelvaihe esikoulusta ensimmäiselle luokalle	14
5.2. Ohjaus vuosiluokilla 1-6	14
5.3. Nivelvaihe alakoulusta yläkouluun	17
5.4. Yläkouluaiikainen ohjaus ja nivelvaihe toiselle asteelle	18
6. OHJAUS OSANA KOLMIPORTAISTA TUKEA	22
6.1. Ohjaus tehostetun tuen aikana	22
6.2. Ohjaus erityisen tuen aikana	23
7. MAAHANMUUTTAJIEN OHJAUS	24
7.1. Ohjaus valmistavalla luokalla	25
8. OHJAUS TOIMIJOIDEN MUKAAN	27
9. KODIN JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ	31
9.1. Kodin ja koulun välinen yhteistyö maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kohdalla	31
10. OPINTO-OHJAAJAN VUOSIKELLO	33
POHDINTA	36
Kehittämiskohteita	37
Ohjaus koko koulun tehtäväksi	39
LÄHTEET	40

TIIVISTELMÄ

Taimela Minna

Ohjaus Vehkalahden koulussa.

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Ohjauksen koulutus ja tutkimus, 2012, 41s.

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

Hankkeeni tavoitteena on laatia koulumme ohjaussuunnitelmalle runkoa ja tehdä valmistelevaa työtä ohjaussuunnitelmaa varten. Tämä työ ei siis ole varsinainen ohjaussuunnitelma. Tässä työssä kartoitetaan ja kirjataan ylös kaikki ohjaustoiminta mitä Vehkalahden koulussa toteutetaan eri toimijoiden taholta tällä hetkellä. Hankkeen tarkoitus on avata mahdollisimman selkeästi näkyville tämän hetkinen tilanne kokonaisuudessaan ja selvittää toiminnan kehittämistarpeet. Sen pohjalta koulussamme voidaan myöhemmin jatkaa ohjaussuunnitelman laadintaa ja täydentää näin opetussuunnitelmaa siihen kuuluvalla ohjaussuunnitelmalla.

Olen aloittanut työni vertailemalla erilaisia ohjaussuunnitelmia ja tutkimalla niiden jäsenyyksiä. Vertailun tavoitteena on ollut hahmottaa kouluumme sopivaa mallia, josta kävisi selkeästi ilmi erilaiset ohjaukselliset toimenpiteet opinpolun eri vaiheissa ja nimetä ne toimijat, jotka ohjauksellisia toimenpiteitä missäkin vaiheessa suorittavat. Tavoitteenani on ollut poimia valmiista suunnitelmista parhaiten omaan tarkoitukseeni sopivia ohjauksen runkoja ja luoda niistä Vehkalahden kouluun istuva malli. Samalla olen peilannut koulumme ohjausta muiden koulujen ohjauksen käytäntöihin ja poiminut pohdintaosuuteen vinkkejä toiminnan kehittämiseen.

Valtakunnallisen oppilaanohjauksen opetussuunnitelman perusteiden taustalla on holistinen oppilaskeskeinen ohjausmalli, jossa ohjausta tarkastellaan koko oppilaitoksen toimintana. Se on myös tämän työn teoreettinen lähtökohta.

Asiasanat: ohjaussuunnitelma, opetussuunnitelma, holistinen oppilaskeskeinen ohjausmalli

ABSTRACT

Taimela, Minna

Counselling at Vehkalahti School

Jyväskylä: University of Jyväskylä. Department of teacher Education. Career Counsellors` Education and Research, 2012, 41 p.

Guidance and Counselling Development Projects and Practices

The aim of my development project is to outline the frame of our school counselling program and to do preliminary work for the writing process of it. My aim is to examine and record all the counselling that is given by different actors in our school at present. The purpose of this development project is to open the current situation and determine development needs. On the basis of this survey we can later continue the counselling program process and complete the curriculum.

I have started my development project by comparing various counselling programs and examining outlines of them. I have tried to outline a counselling model that clearly shows the current practices of student counselling during the different stages of comprehensive school. My aim is also to name all the actors that take part in counselling at my school. I have picked the best parts of actual programs and combined them into the counselling model of the Vehkalahti School. At the same time I have compared the activities of our school to other schools and gathered tips for activities to develop.

The basis of the national curriculum lays on the holistic student-centered guidance model by van Esbrook and Watts which reviews counseling as a common shared task of all actors at school. It is also the theoretical basis of this study.

Keywords: counselling program, curriculum, holistic student-centered guidance model

1. JOHDANTO

Lähtökohtani tälle työlle oli se, että koulussamme ei ole ohjaussuunnitelmaa, jossa huomioitaisi koulumme muuttuminen yhtenäiskouluksi jo vuosia sitten ja ohjauksen osalta opetussuunnitelmaan 2010 tehdyt muutokset. Kuusi vuotta sivutoimisena oppilaanohjaajana työskennelleenä olen kokenut alueemme ja koulumme ohjauksen käytännöt toimivina, mutta koska niitä ei ole näkyväksi kirjoitettu, on mielestäni suuri tarve edes koulukohtaisesti tarkastella ohjausta opetussuunnitelman valossa ja arvioida sen toimivuutta sekä mahdollisia kehittämistarpeita.

Koulun ohjaustoiminnan periaatteiden ja työnjaon eri toimijoiden kesken tulisi olla määritelty koulun nykyisiin opetussuunnitelmiin sisältyvässä ohjaussuunnitelmassa. Nykyisessä opetussuunnitelmassa ohjaus nähdään yhtenä oppilaitoksen perustehtävänä. Kokonaisvaltaiset oppilaan ohjaus-, neuvonta- ja tukipalvelut opinpolun eri vaiheissa muodostavat ohjaussuunnitelman sisällön. Koulukohtaisen ohjaussuunnitelman takana tulisi olla kunta- tai seutukohtainen ohjaussuunnitelma. Kuntakohtaista ohjaussuunnitelmaa ei Haminassa ole tehty, mutta 2006 Etelä-Kymenlaaksoon on laadittu opinto-ohjauksen aluestrategia, johon muutamassa kohdassa viitataan.

Koulun ohjaussuunnitelma kirjaa näkyväksi ohjaukseen liittyviä asioita ja tehtäviä laajemmalle toimijajoukolle kuin vain opinto-ohjaajalle. Ohjaussuunnitelmassa määritellään selkeästi koulun ohjauksen ajoittuminen, sisällöt ja vastuutahot.

(Värynen 2011, 120)

Tämä kartoitus kirjaa näkyväksi koulussamme toteutettavan ohjauksen tilan ja toimijat tällä hetkellä. Tarkastelen ohjausta opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti ja havaitsemani kehittämiskohteet tulevat esiin työn pohdintaosuudessa. Toivon tämän työn toimivan pohjustuksena varsinaisen ohjaussuunnitelman kirjoittamiselle. Ohjaussuunnitelman kirjoittaminen on tiimityötä, sitä ei voi yksin tehdä. Siksi kehittämishankkeeni rajoittuu tilannekartoitukseen ja sen vertailuun opetussuunnitelman tavoitteiden kanssa.

2. OHJAUS HAMINAN KAUPUNGIN OPETUSSUUNNITELMASSA

Opetushallituksen määrittämät Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset 2010 antaa ohjeet paikallisen opetussuunnitelman laadintaan ohjauksen osalta kappaleessa 5.2.2. Tarkastelen hankkeessani ohjausta koulussamme sen määrittämien vaatimusten osalta. Niiden mukaan paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään ohjaustoiminnan tavoitteet, toimintatavat sekä yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken. Lisäksi kuvataan, miten yhteistyö eri koulujen ja oppilaitosten, paikallisen työ- ja elinkeinoelämän sekä muiden, ohjauksen kannalta keskeisten toimijoiden kanssa toteutetaan. Työelämään tutustuminen ja erityisesti TET-jakson tavoitteet, toimintatavat ja arviointi kuvataan. Lisäksi opetussuunnitelmasta tulee käydä ilmi, miten oppilas ja hänen huoltajansa saavat tietoa oppilaanohjaukseen kuuluvista seikoista ja miten koulu tekee yhteistyötä ohjaukseen liittyvissä kysymyksissä oppilaiden huoltajien kanssa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset 2010, 32) Tarkastelen näitä ohjauksen eri alueita tässä hankkeessani ensin ajallisesti, opinpolkumallin mukaisesti, sen jälkeen toimijoiden mukaan jaoteltuna ja lopuksi opinto-ohjaajan vuosikellossa. Pyrin tuomaan Vehkalahden ohjauksen käytännöt näkyviin mahdollisimman selkeästi opetussuunnitelman kautta tarkasteltuna.

Haminan kaupungin opetussuunnitelmassa ohjauksen kohtia ei ole lähdetty valtakunnallisesta opetussuunnitelmasta avaamaan konkreettisemmalle tasolle, vaan on jätetty kunnan kahdelle yläkoululle mahdollisuus järjestää ohjauksen käytäntöjä omista lähtökohdistaan.

Opetussuunnitelman mukaan ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, esiopetuksen tuottamat valmiudet huomioonottava ja toisen asteen opintoihin ohjaava jatkumo. Ohjauksesta huolehtivat opettajat ja oppilaanohjaaja sekä muu henkilöstö, jotka toimivat yhteistyössä oppilaan koko perusopetuksen ajan ja eri nivelvaiheissa.

Oppilaalla ja huoltajalla tulee olla mahdollisuus saada tietoa perusopetuksen työtavoista, valinnanmahdollisuuksista ja niiden merkityksestä oppilaan oppimiselle, opinnoille ja tulevaisuudelle. On tärkeää, että huoltajalla on tarvittaessa mahdollisuus keskustella koulun edustajien kanssa oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä. (Haminan kaupungin esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelma 2011, 31)

Tässä työssä Vehkalahden koulun ohjauskäytänteet kirjoitetaan näkyväksi ja täydennetään Haminan kaupungin opetussuunnitelman sisältöjä konkreettiselle tasolle. Tässä työssä ei kuitenkaan seurata opetussuunnitelmien jäsennystä, vaan opetussuunnitelman tekstiä on hajautettu eri kappaleisiin sisältöjen mukaan. Joitakin asioita saatetaan toistaa eri kappaleissa lukemisen sujuvuuden helpottamiseksi.

3. OHJAUSSUUNNITELMA OSANA OPETUSSUUNNITELMAA

Valtakunnallisten tavoitteiden ja linjausten mukaisesti oppilaitoksissa toteutettavan ohjaustoiminnan tulisi olla jatkumo siirryttäessä koulumuodosta ja kouluasteelta toiselle. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan jokaisella oppilaitoksella tulee olla ohjaussuunnitelma osana opetussuunnitelmaansa. Ohjaussuunnitelman laatiminen antaa selkeät kehukset ohjaukselle, selkiyttää eri toimijoiden rooleja oppilaanohjauksen eri vaiheissa, tukee oppilaanohjauksen läpinäkyvyyttä sekä kokoaa yhteen moniammatillisen yhteistyön merkityksen opinto-ohjauksessa.

Koulukohtaisten ohjaussuunnitelmien taustalla tulisi olla paikallisesti laadittu kunta- tai seutukohtainen suunnitelma, jossa ohjausyhteistyön periaatteet, tavoitteet ja arviointi määritellään. Ohjaussuunnitelmat tai alueelliset strategiat on tehtävä eri tahojen, kuten opetustoimen, työhallinnon, sosiaali- ja terveystoimen, työelämän ja nuorisotoimen välisenä yhteistyönä. Alueellisella ohjaussuunnitelmalla on yhteys koulukohtaisiin ohjaussuunnitelmiin esim. niiltä osin kuinka hoidetaan jälkiohjaus tai koulunsa keskeyttäneiden ohjaus. Kuntia ja oppilaitoksia velvoittaa laissa säädetyt yhteistyövelvoitteet nuorten hyvinvointipalvelujen järjestämisessä. (Anttonen & Portaankorva 2012) Laissa säädetyt yhteistyövelvoitteet nuorten hyvinvointipalveluiden järjestämiseksi ovat perusopetuslaissa (477/2003, 7§), joka velvoittaa opetuksen järjestäjää laatimaan oppilashuoltoa koskevan suunnitelman yhteistyöstä sosiaali- ja terveystoimien kanssa sekä nuorisolaissa (2006/72, 7§), joka velvoittaa kuntia moniammatilliseen yhteistyöhön paikallisten viranomaisten sekä nuorten, nuorisoyhdistysten ja muiden nuorisotyötä tekevien paikallisten toimijoiden kanssa.

Kunnallista ohjaussuunnitelmaa ei Haminassa ole tehty. Etelä-Kymenlaakson opinto-ohjauksen aluestrategia on laadittu 2006. Sitä ei ole päivitetty opetussuunnitelman ohjausta koskevien muutosten osalta, joten tässä työssä käytän sitä lähteenäni vain osittain. Keväällä 2010 on Haminassa laadittu erityisopetuksen, oppilaanohjauksen ja oppilashuollon kehittämissuunnitelma, mutta ohjauksen osalta sen sisältö on aika suppea. Sen sijaan Haminan kaupungin perusopetuksen Opas kolmiportaiseen tukeen sisältää enemmän käytännön malleja esim. moniammatillisesta sekä huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Viittaan tässä työssäni kyseiseen oppaaseen etenkin kappaleissa 6 ja 9.

Tämän hankkeen tavoitteena on tuoda näkyväksi ohjauksen merkitys opetussuunnitelman mukaisesti koulun yhtenä perustehtävänä, jota toteuttavat kaikki koulussa toimivat henkilöt. Kaikille koulussa toimiville olisi oltava selvillä ohjauksen opetussuunnitelmassa esitetyt painotukset ja tavoitteet, ja ne tulisi myös koulukohtaiseen ohjaussuunnitelmaan kirjata.

Tämä työ tuo näkyviin oman kouluni ohjauksen käytännöt, jotka mielestäni ovat toimivia ja hyviä, mutta joita kaikki toimijat eivät välttämättä miellä osaksi koulun ohjauskulttuuria. Työnjaon lähtökohtina tulisi olla oppilaiden ohjaustarpeiden tunnistaminen ja niihin vastaaminen yhteisesti sovituin periaattein. Kaikkien koulussa toimivien ohjaustehtäviin kuuluu mm. oppimisen taitojen ja valmiuksien kehittäminen sekä opintoihin liittyvien ongelmien ennaltaehkäiseminen. Kokonaisvaltaisella

ohjauksella tuetaan tehokkaasti erityisesti syrjäytymisvaarassa olevia oppilaita. (Anttonen & Portaankorva 2012)

3.1 Ohjaussuunnitelman jäsentely

Ohjaussuunnitelman jäsentely voidaan tehdä monin tavoin. Se voi olla kronologinen tai temaattinen, eli jaoteltuna aikaulottuvuuden tai sisällön mukaan. Jäsennykset eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan toisiaan täydentäviä. Mikään jäsennyksistä ei yksin kuvaa koulun koko ohjauksen kenttää, vaan ohjaussuunnitelmissa olisi hyvä hahmottaa kokonaisuutta useammasta ulottuvuudesta käsin. (Schrey 2009)

Ohjaussuunnitelman laatiminen opintoajan mukaan: Ennen opintoja Opintojen alkaessa Opiskelun aikana Opintojen päättövaiheessa Opintojen jälkeen	Ohjaussuunnitelman laatiminen sisällön tai teeman mukaan: Opiskelijan kasvun ja kehityksen tuki eli opiskelijan tarvitsema psykososiaalinen tuki Opiskelutaitojen ja opiskelun ohjaus Ammatillisen suuntautumisen ohjaus
Ohjaussuunnitelman laatiminen ohjauksen työmuodon mukaan: Henkilökohtainen ohjaus Pienryhmäohjaus Luokkaohjaus Ohjauksen oheistoiminnot	Ohjaussuunnitelman laatiminen työnjaon mukaan: Kaikki osallistuvat> työnjako kirjataan

KUVIO 1. Ohjaussuunnitelman jäsentely

(Anttonen & Portaankorva 2012)

Tässä työssä jäsentely aloitetaan kappaleessa 5 kronologisen mallin, eli opintoajan mukaan. Siihen on sisällytetty jaottelu myös sisällön mukaan. Kappaleessa 8 koulumme ohjaukskäytänteet kirjataan toimijoiden mukaan, jotta kunkin ohjaukselliset tehtävät olisi helposti löydettävissä luettelomuodossa. Ohjauksen työmuotoihin ei tässä työssä erikseen syvennytä, niihin tosin viitataan kappaleissa 5.4 ja 10.

4. HOLISTINEN OPPILASKESKEINEN OHJAUSMALLI

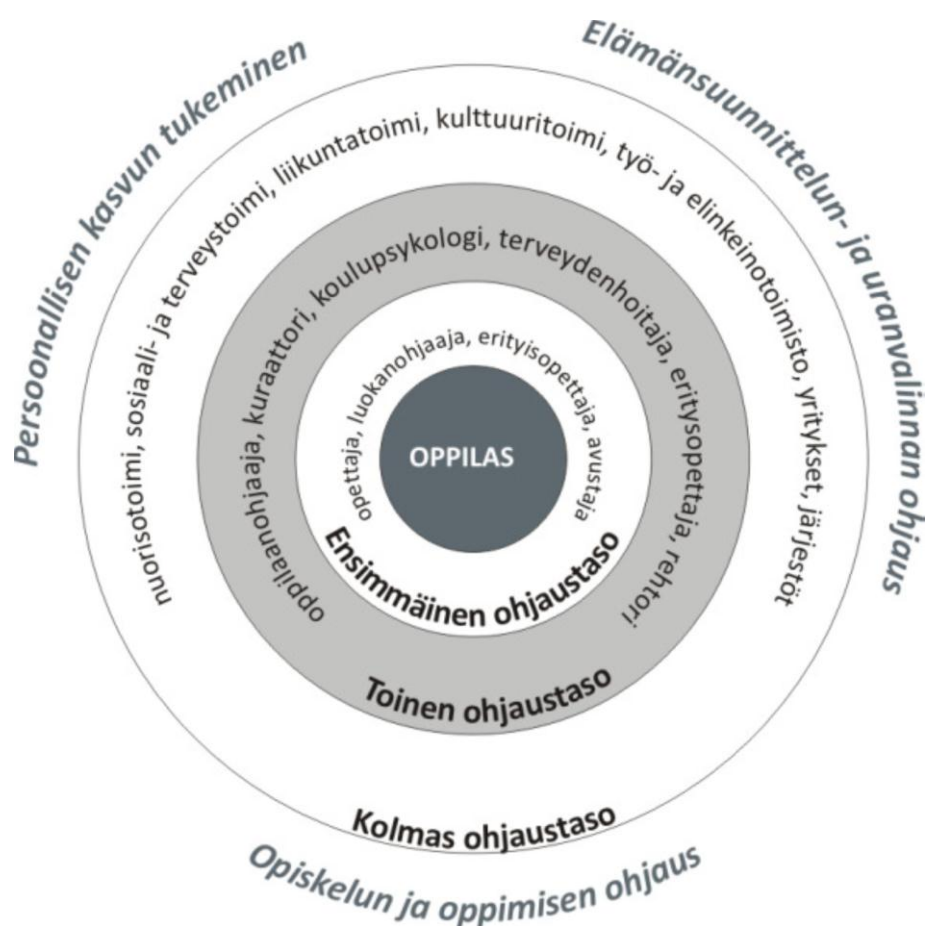
Opetussuunnitelman ohjauksikäsitteksen perustana on holistinen oppilaskeskeinen ohjausmalli. Van Esbroeckin ja Wattsin kehittämä ohjausmalli on ollut ohjausalan ja eri kouluasteisiin liittyvän opinto-ohjausjärjestelmän kehittämisen perustana Suomessa jo yli vuosikymmenen ajan. (Jääskelä & Nissilä 2011, 123)

Oppiskelijälähtöisyys on mallin keskeinen periaate. Ohjauksen lähtökohtana ovat oppilaan/opiskelijan erilaiset ohjaustarpeet. Mallin avulla voidaan määrittää ohjauksen suhdetta opetustyöhön. Oppilas saa tarvitsemaansa ohjausta koko opinpolun ajan kaikilla ohjauksen sisältöalueilla. Ohjaus suunnitellaan yhteistyössä ja toteutetaan työnjakona. Mallin avulla tehdään näkyväksi ohjauksen toimijoiden työnjakoa. Mallin avulla voidaan jäsentää oppilaitoksen eri asiantuntijatyhmien välistä työnjakoa ja saavutettavuutta. Ohjauksen toimijat ja toimenpiteet muodostavat kolme sisäkkäistä tasoa, joiden avulla ilmaistaan ohjauksen saavutettavuutta. Ensimmäinen taso tarkoittaa helpoiten saavutettavaa, jokapäiväistä tukea.

Oppilaan ensimmäinen ohjaustaho on häntä opettava opettaja. Opettaja antaa ohjausta jokaiselle luokkansa oppilaalle tämän jokapäiväiseen koulunkäyntiin liittyvien ohjaustarpeiden mukaan. Ohjauksen tehtävänä on havaita ja ehkäistä mahdollisia ongelmiin johtavia tilanteita. Toisen tason ohjaus on jo eriytyneempää, erityisammattilaisen antamaa ohjausta, mutta ohjaus on vielä helposti saatavilla ja kytkeytyy opetustyöhön. Kolmannella tasolla toimijat tulevat koulun ulkopuolelta ja ovat alansa erityisasiantuntijoita. Kolmannen tason ohjaustoimenpiteisiin edellytetään usein lähetettä toiselta tasolta. (van Esbroeck & Watts 1998)

Opetussuunnitelman perusteissa holistinen ohjaus jaetaan kolmeen tavoite- ja sisältöalueeseen, jotka eivät ole erillisiä vaan monelta osin päällekkäisiä ja toisiaan tukevia. Ohjauksen sisällöt jaetaan opiskelun ja oppimisen ohjaamiseen, kasvun ja kehityksen tukemiseen ja ura- ja elämänsuunnittelun ohjaukseen. Alkuperäisessä mallissa osa-alueet ovat educational guidance, personal guidance ja career guidance. Ohjauksen osa-alueista käytetään Suomessa vaihtelevia käännöksiä. Erityisesti personal guidance on suomennettu monin eri tavoin. Esimerkkeinä mainittakoon mm. kasvun ja kehityksen tukeminen, persoonallisen kasvun tukeminen, kasvun ja kehityksen tukeminen sekä henkilökohtainen ohjaus. (Jääskelä & Nissilä 2011, 124) Tässä työssä käytetään lähinnä kasvun ja kehityksen tukeminen termiä, paitsi kuviossa 2, jossa lähteenä käytetty P. Niemen malli käyttää termiä persoonallisen kasvun tukeminen.

Van Esbroeck uudisti mallia vuonna 2008. Hän muutti mallin nimeksi person-centered guidance model ja ohjauksen osa-alueista entinen educational guidance muuttui uudistetussa mallissa nimeksi learner support. Muutoksella halutaan viitata opettajan rooliin oppimisen tukijana. (van Esbroeck 2008)

KUVIO 2. Ohjaustyö peruskoulussa oppilaskeskeisen holistisen ohjausmallin avulla jäsennettynä (Niemi 2011, 11.)

Oppilaanohjaukseen kuuluu opiskelutaitojen opettaminen, oppimisvaikeuksissa auttaminen, ainevalintojen ja oman opinto-ohjelman tekemisen tukeminen ja jatko-opiskeluvalmiuksien kehittäminen. (Merimaa & Kasurinen, 2009) Van Esbroeckin ja Wattsin mallin käytännön sovelluksia on poimittu eri lähteistä tähän kehittämishankkeeseen. Seuraavassa kuvaan tarkemmin, miten ohjauksen eri osa-alueet tässä työssä tulkitaan.

Opiskelun ja oppimisen ohjaus ymmärretään oppimisen metataitojen kehittämiseksi. Näitä metataitoja ovat esimerkiksi lapsen ja nuoren kuva itsestä oppijana, itsetuntemus ja itsetunto, valintakypsyys ja päätöksentekotaidot. Tavoitteena on perehdyttää oppilasta opiskeluympäristöön ja –yhteisöön, avustaa häntä opiskelun suunnittelussa ja etenemisessä sekä vahvistaa opiskelu- ja koulumyönteisyyttä ja elinikäisen oppimisen ajatusta. (Nykänen ym. 2007, 167; Schrey, 2009, 33)

Kasvun ja kehityksen tai persoonallisen kasvun tukeminen on ohjausta henkilökohtaisissa ja sosiaalisissa kysymyksissä. Kasvun ja kehityksen tukeminen painottuu erityisesti perusopetuksen alkuvuosiin, jolloin oppilaiden sosiaalistuminen kouluun tapahtuu. Myöhemmässä vaiheessa kasvun ja kehityksen tukeminen kohdistuu

enemmänkin erilaisiin koulunkäyntiin liittyvien vaikeuksien voittamiseen. Ohjaus sivuaa tällöin opiskelijahuoltoa. (Merimaa & Kasurinen 2009) Tämän ohjauksen osa-alueen tavoitteena on, että oppilas oppii itsenäisyyteen, vastuullisuuteen ja itsetuntemukseen. Hyvä itsetuntemus auttaa oppilasta tekemään itselleen sopivia valintoja opintojaan ja jatko-opiskelua ajatellen. Ohjauksella pyritään vahvistamaan oppilaan itsetuntoa ja autetaan häntä löytämään omat vahvuutensa. Myös yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen on tämän sisältöalueen tavoitteena. Onnistunut ohjaus tukee oppilaan yleisten työelämävalmiuksien kehittymistä. (Schrey 2009, 34.)

Elämänsuunnittelun ja uravalinnan ohjaus sisältää ohjausta koulutus- ja ammattinvalintaan jonka tavoitteena on, että oppilas oppii kehittämään päätöksentekotaitojaan sekä toteuttamaan ja arvioimaan tulevaisuudensuunnitelmiaan myös muuttuvissa olosuhteissa. Oppilaanohjauksen tehtävä on myös valmistaa nuoria yhteiskunnan epävarmuuteen ja muuttuviin olosuhteisiin sekä luotava heille käsitys niistä mahdollisuuksista ja rajoituksista, jotka ovat vaikuttamassa heidän uraa ja elämää koskeviin päätöksiin. Tavoitteena on, että oppilas pyrkii hankkimaan tietoja yhteiskunnasta, työelämästä ja yrittäjyydestä sekä kasvamaan monikulttuurisuuteen ja kansainvälisyyteen. Eri oppiaineiden opetukseen tulee sisällyttää kokonaisuuksia, jotka liittävät opiskeltavan aineen antamat tiedot ja taidot työelämän vaatimuksiin. (Schrey 2009, 34-35.)

Ohjattavien yksilölliset ohjaustarpeet edellyttävät laaja-alaista yhteistyötä ja jaettua moniammatillista ohjausasiantuntijuutta. Holistisuus viittaa lisäksi eri toimijoiden väliseen verkostoyhteistyöhön ja jaettuun asiantuntijuuteen. Ohjaustoiminnan näkökulmasta on keskeistä, että kaikki ohjaustahot ovat tietoisia omasta roolistaan kokonaisuudessa, sekä muiden toimijoiden asiantuntijuudesta ohjauksen yhteistyöverkostossa. Holistisen ohjausmallin yhteistyötahoina ovat myös oppilaitoksen ulkopuoliset asiantuntijat. (Niemi 2011, 11.)

Oppilaan ensimmäinen ohjaustaho on häntä opettava opettaja. Alakoulussa se on luokanopettaja, yläkoulussa aineenopettaja, luokanvalvoja, oppilaanohjaaja ohjatessaan luokkamuotoisesti ja avustajat. Toisella ohjaustasolla toimii koulun muu opetus- ja ohjaushenkilökunta, kuten oppilaanohjaaja, erityisopettaja, kuraattori, terveydenhoitaja ja rehtori. Nämä ohjaustahot tekevät läheistä yhteistyötä opettajien kanssa ja toimivat myös oppilashuollon jäseninä. Kolmas ohjaustaho on opetustyöhön osallistumaton henkilö tai koulun ulkopuolinen asiantuntija. Yhteiskunnan ohjaus- ja tukipalveluorganisaatiot, kuten nuorisotoimi, kasvatus- ja perheneuvola, mielenterveyspalvelut, lastensuojelu, TE-toimisto, koulupoliisi ja yritykset sekä järjestöt ovat osa kolmatta ohjaustahoa. Ohjauksen keskiössä on ohjattava jonka ohjaustarpeesta ohjaus lähtee. Mitä vaativampaa henkilökohtaista ohjausta ohjattava tarvitsee, sitä pidemmälle erikoistunutta ohjaushenkilöstöä käytetään. Vanhempien rooli ohjauksessa on myös merkittävä. Vanhemmilla tulisi olla mahdollisuus osallistua ohjausyhteistyöhön asianosaisina ja vastuullisina kasvattajina. (Niemi 2011, 13) Kolmiportainen tuki, josta enemmän kappaleessa 6, on yksi käytännön sovellus, joka noudattaa holistisen oppilaskeskeisen ohjausmallin periaatteita. Siinä keskiössä olevaa oppilasta lähinnä olevat toimijat (luokanopettaja, aineenopettajat, luokanvalvoja) toteuttavat ohjausta yleisen tuen tasolla. Ohjaus on kaikkien saatavilla helposti ja se on

lyhytaikaista, tilannesidonnaista opiskeluun liittyvää yleisen tason tukea. Tehostettu tuki toteutuessaan edellyttää jo syvällisempää osaamista tuen tarpeen kartoittamisesta ja tukimuodoista. Henkilöstö (esim. erityisopettaja, opinto-ohjaaja) löytyy kuitenkin koulun sisältä, toisin kuin erityisessä tuessa, joka toteutuakseen edellyttää jo erityisasiantuntijan lausuntoa ja päätöstä koulun moniammatillisen verkoston piiristä löytyvältä ammattilaiselta (koulupsykologi, opetuspäällikkö).

5. OHJAUSTOIMINTA VEHKALAHDEN KOULUSSA

Oppilaanohjaus tukee oppilaan onnistumista perusopetuksen aikana ja oppimispolun nivelvaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää oppilaan valmiuksia tehdä valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen. Ohjaus muodostaa koko esi- ja perusopetuksen ajan kestävän jatkumon. Ohjauksen tehtävänä on tukea oppilaan kasvua ja kehitystä siten, että oppilas kykenee edistämään opiskeluvaiheitaan ja sosiaalista kypsymistään sekä kehittämään elämänsuunnittelun kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Ohjauksen tuella oppilas tekee omiin kykyihinsä ja kiinnostukseensa perustavia opiskelua, koulunkäyntiä ja elämänuraa koskevia ratkaisuja. Ohjauksen tarkoituksena on edistää itseohjautuvuutta ja lisätä hyvinvointia koulussa.

Ohjauksen tavoitteena on parantaa itsetuntemusta ja minäkuvaa, kehittää oppimaan oppimisen taitoja, antaa tietoa työelämästä, ammateista ja yrittäjyydestä sekä tukea oppilasta oman ammatillisen suuntautumisen löytämisessä. Perusopetuksen päättövaiheessa oppilasta ohjataan ja tuetaan jatko-opiskeluvalinnoissa sekä ohjataan käyttämään yhteiskunnan tarjoamia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita. Oppilaalle järjestetään myös mahdollisuus tutustua työhallinnon tarjoamiin tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluihin. (Haminan kaupungin esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelma 2011, 32.) Alueellisessa opinto-ohjauksen strategiassa todetaan lisäksi, että ohjauksen tarkoituksena on edistää koulutyön tuloksellisuutta, lisätä hyvinvointia koulussa sekä ehkäistä syrjäytymistä. Sen avulla edistetään myös koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa. (Etelä-Kymenlaakson opinto-ohjauksen aluestrategia 2006)

Ohjauksen kuvaus rakentuu tässä kappaleessa pääasiassa kronologisesti, oppilaan opintopolkumallin mukaan. Aikaulottuvuus käsittää oppilaan opintopolun eri vaiheina ja jatkumona. (Tarkiainen & Vuorinen 1997; Vuorinen 1998) Siinä tarkastellaan oppilaan ohjausta hänen opintojensa eri vaiheissa, ja mielestäni sen avulla on helppo tarkastella opetussuunnitelman ohjaukselle asettamien vaatimusten toteutumista opinpolun eri vaiheissa. Malli korostaa ohjauksen jatkuvuutta läpi koko opiskeluajan ja opiskelun nivelvaiheissa. Kronologisesti kuvattuna mallissa voidaan selkeästi eritellä oppilaiden opinto-ohjaukseen liittyvät prosessit ja niistä vastaavat henkilöt. Ohjaus voidaan jakaa holistisen mallin mukaisesti sisältö- ja tavoitealueisiin. Ajallisesti ohjaus jaotellaan ennen opintoja, opintojen alkuvaiheessa, opintojen kuluessa, opintojen loppuvaiheessa ja seurantavaiheiden aikaiseksi ohjaukseksi.

Haminan kaupungin linjauksissa holistinen ohjausnäkemys tulee hyvin esille myös oppaassa kolmiportaiseen tukeen, vaikka ohjausta käsitellään muuten siinä varsin vähän. Enemmän puhutaan tuesta ja oppilaan oikeudesta tarvitsemaansa tukeen. Näen kuitenkin, että monessa kohtaa tarkoitetaan samaa asiaa tai ainakin tarkastellaan samaa asiaa, mutta ehkä enemmän erityisopetuksen, kuin ohjauksen termein. Oppaassa kuitenkin todetaan suoraan, että jokaisen opettajan työhön sisältyy opetuksen ohella ohjauksellisia ja oppilashuollollisia tehtäviä. (Haminan kaupungin perusopetuksen opas kolmiportaiseen tukeen 2010) Opas sisältää tarkat työnjaot ja opetushenkilöstön vastualueet tuen toteuttamiseen ja olen huomioinut ne tässä työssä nimetessäni vastuuhenkilöitä ja ohjauksen toimenpiteitä eri yhteyksissä.

Rakenteellista mallia olen hyvin paljon ottanut Hartolan koulun ohjaussuunnitelmasta ja Lapin ammattiopiston ohjausmallista. Mielestäni ne ovat erittäin selkeitä ja helppolukuisia ja sitä samaa olen tavoitellut omassa työssäni. Matriisin taustalla on Tarkiaisen ja Vuorisen (Tarkiainen & Vuorinen 1997) tiedottamisen, neuvonnan ja ohjauksen suunnittelumalli. Mallinnuksen perusteella ohjaus on ohjattavan ja ohjaajan välinen vuorovaikutusprosessi, joka on nähtävissä myös palvelujärjestelyinä. Sen toteuttajina ovat oppilaiden ja ohjaajien rinnalla koko koulun henkilöstö, koulutuksen järjestäjän ja ohjauksen kontekstissa ohjauksen muut toteuttajatahot. (Nykänen, 2010; Tarkiainen & Vuorinen 1997; Vuorinen 1998)

5.1. Nivelvaihe esikoulusta ensimmäiselle luokalle

Ohjauksen tavoitteena on tukea oppilaan siirtymistä esiopetuksesta perusopetukseen ja auttaa häntä koulunkäyntiin liittyvien taitojen kehittämisessä. Esikoulussa seurataan ja havainnoidaan lapsen tilannetta ja annetaan vanhempien kanssa yhteistyössä palautetta tulevaan kouluun. Haminassa tehdään kouluvalmiuden ryhmätestauksia niiden lasten kanssa, joista esikoulun, kodin tai neuvolan havaintojen mukaan on huolta kehitykseen, oppimiseen, keskittymiseen tai ryhmässä toimimiseen liittyvien valmiuksien osalta. Esi- ja alkuopetuksen sekä muiden moniammatillisten tahojen välinen yhteistyö turvaa mahdollisimman sujuvan siirtymisen esiopetuksesta kouluun. Esiopetuksen piirissä mahdollisesti aloitettujen tukitoimien jatkuminen tarvittaessa koulun puolella ilman katkosta edellyttää hyvään ja luottamukselliseen yhteistyöhön eri tahojen välillä. (Haminan kaupungin perusopetuksen opas kolmiportaiseen tukeen 2010)

Ensimmäisen luokan oppilaat tulevat kouluumme pääsääntöisesti koulumme yhteydessä toimivasta esikoulusta. Kouluympäristö on heille jo valmiiksi tuttu, ja jonkin verran he myös ovat mukana koulun toiminnassa (esim. leivontatuokiot kotitalousluokassa yhdeksäsluokkalaisten kanssa ja kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten TET- harjoittelussa esikoulussa).

OHJAUKSEN TEHTÄVÄ	OHJAUKSEN TOIMIJAT JA TOIMET
Sosiaalisten taitojen kehittäminen Koulumaiseen toimintaan perehtyminen Erityisen tuen tarpeen kartoitus Tiedonsiirto Yhteistyö kodin kanssa	Esiopetus, luokanopettaja, erityisopettaja Tutustumispäivä tulevassa koulussa testit

5.2. Ohjaus vuosiluokilla 1-6

Alakoulun oppilaanohjauksen pääpainopiste on oppilaan kasvun ja oppimisen ohjaamisessa. Vuosiluokilla 1-2 oppilaanohjauksen tavoitteena on edistää opiskeluvaikeuksien kehittymistä ja tukea oppilaan sosiaalista kasvua sekä osaltaan estää oppimisvaikeuksien syntymistä. Oppilaan tulee saada henkilökohtaista ohjausta opiskelujensa ja valintojensa tueksi sekä erilaisissa arkielämän kysymyksissä.

Vuosiluokkien 3-6 aikana aloitetaan tutustuminen ammatteihin ja työelämään, ohjataan oppilaita kehittämään tiedonhankinnan valmiuksia ja käyttämään monipuolisia työtapoja. Oppilasta tulee ohjata myös yhteistoiminnallisuuteen ja toisten ihmisten huomioonottamiseen. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004)

Ohjauksen tulee tukea oppilasta hänen kehitysvaiheeseensa liittyvissä asioissa, joilla on merkitystä koulunkäynnin sujumiselle. Alakoulussa ohjaus painottuu koululaisuuteen ja ihmisyyteen kasvamiseen sekä opiskelutaitojen kehittämiseen. Alkuopetuksessa esim. ruokailu, kaverisuhteet ja tehtävien tekemiset ovat tilanteita, joissa vaaditaan ohjausta. Motivaation herättäminen koulunkäyntiin on keskeistä. Oppilaanohjausta toteutetaan opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä.

Alakoulu, luokat 1-2

OHJAUKSEN TEHTÄVÄ	OHJAUKSEN TOIMIJAT JA TOIMET
Erityisen tuen tarpeiden kartoitus, lähtötasomittaukset Oppilaan koulunkäynnin perusvalmiuksien kehittyminen Omatoimisuuden ja itsenäistymisen tukeminen sekä vastuullisuuden kehittyminen	Ohjauksesta vastaa pääasiassa luokanopettaja, mutta toimitaan moniammatillisessa yhteistyössä koko koulun henkilökunnan kanssa, erityisesti erityisopettajan kanssa. Kartoitetaan oppimisvaikeuksia ja järjestetään tarvittaessa tuki- tai erityisopetusta. (Psykologin testit ja lausunto) Perehdyttäminen koulun käytänteisiin ja sääntöihin, ryhmäyttäminen Ohjataan vastuunottoon omista tehtävistä, Uuden oppiaineen alkaessa perehdytys

Oppimaan oppimisen taidot	opiskelutekniikkaan, läksyjen merkitseminen, tekeminen, kontrollointi
Kasvun tukeminen	Kasvatusyhteistyö kotien kanssa; vanhempainillat, kehityskeskustelut
Työelämään tutustuminen	Järjestäjänä toimiminen.

Alakoulu, luokat 3-6

OHJAUKSEN TEHTÄVÄ	OHJAUKSEN TOIMIJAT JA TOIMET
Opintojen etenemisen seuranta ja tuki	Ohjauksesta vastaavat pääasiassa oppilaan omat luokan- ja aineenopettajat sekä erityisopettaja. Oppimisen seuraaminen oppitunneilla Kokeet, testit ja todistukset Tukiopetus, eriyttäminen
Oppimaan oppimisen taidot ja opiskelutaitojen kehittyminen	Uuden oppiaineen alkaessa perehdytys opiskelutekniikkaan Kokeeseen lukutekniikka Korostetaan vastuunottoa kotitehtävien tekemisestä
Kodin ja koulun välinen yhteistyö	Vanhempainillat, reissuvihko, kolmikantakeskustelut
Oppilaan kasvun ja kehityksen tukeminen	Läpäisyperiaatteella eri oppiaineissa Tapakasvatus

Riittävä henkilökohtainen ohjaus opiskelun ja arkielämän tueksi ja valintojen perusteeksi	valinnat (käsityövalinta)
Työelämä tietojen ja –taitojen harjaannuttaminen	Järjestäjinä toimiminen, tutustumista ammatteihin ja työtehtäviin.

5.3. Nivelvaihe alakoulusta yläkouluun

Tavoitteena alakouluajan loppupuolen ohjauksessa on ollut saavuttaa aineopettajajärjestelmän vaatima kypsyys ja itseohjautuvuus. Hyvällä nivelvaiheen tuella ja ohjauksella sekä ala- ja yläkoulun välisellä yhteistyöllä madalletaan kynnystä ja pyritään takaamaan opiskelun sujuvuus ja turvallisuuden tunne nivelvaiheessa niin oppilaille kuin heidän huoltajilleen.

OHJAUKSEN TEHTÄVÄ	OHJAUKSEN TOIMIJAT JA TOIMET
Joustava ja luonteva siirtyminen yläkouluun	Luokanopettajat 6 lk kirje tulevalle luokanvalvojalle
Nopea kotiutuminen uuteen ympäristöön	Yläkoulun opot Tiedonsiirtolomakkeet alakouluille (maaliskuu)
Tiedonsiirto oppilaan koulunkäyntiä koskevista asioista	Luokkakaveritoiveet
Tiedottaminen koteihin	Siirtopalaverit luokanopettajien kanssa (huhtikuu), tarvittaessa mukana erityisopettaja, kuraattori Oppituntien pito alakouluilla tukioppilaiden kanssa(huhtikuu) Luokkajaot yhdessä kuraattorin kanssa (huhti-toukokuu)
	Tutustumisilta (toukokuu) Kuudensien luokkien oppilaat ja vanhemmat tutustutetaan ohjatusti yläkouluun. Illan aikana tulevat tutuksi koulurakennus, rehtori, kuraattori, tulevat luokanvalvojat, nuorisotyöntekijä tukioppilaat,

	tukioppilastoiminnasta vastaavat opettajat, oppilaanohjaajat, luokkakaverit ja heidän vanhempansa. Ryhmäyttämispäivä(elokuu) Uusien 7 luokkalaisten ryhmäyttämispäivän järjestelyissä mukana luokanvalvojat, opo, tukioppilaat, kuraattori, nuorisotoimi, lähipoliisi, psykologi

5.4. Yläkouluaikainen ohjaus ja nivelvaihe toiselle asteelle

Vuosiluokilla 7-9 oppilaanohjaus on järjestetty siten, että se tarjoaa oppilaalle kokonaisuuden, joka muodostuu luokkamuotoisesta ohjauksesta, henkilökohtaisesta ohjauksesta ja pienryhmäohjauksesta sekä työelämään tutustumisesta. Vuosiluokkien 7-9 oppilaanohjaus toteutetaan käyttämällä eri ohjausmenetelmiä siten, että oppilas saa ohjausta yksilöllisiin tarpeisiinsa sekä yhteisöllisyyteen. Henkilökohtaisessa ohjauksessa oppilaalla on mahdollisuus keskustella omiin opinto- koulutus- ja ammatinvalintaan liittyvistä kysymyksistä. eri menetelmiä käyttäen ohjauksesta muodostuu kokonaisuus, joka tukee oppilaan päätöksentekoprosessia ja siirtymää perusopetuksesta toiselle asteelle. (Merimaa & Kasurinen 2009)

Ohjauksen kolme holistisen ohjauksäsitäyksen mukaista ulottuvuutta; kasvun ja kehityksen tukeminen, oppimisen ja opiskelun ohjaus sekä elämänsuunnittelun- ja uravalinnan ohjaus näkyvät yläkouluaikaisessa ohjaussuunnitelmassa painottuen eri vuosiluokilla eri tavoin.

Kasvun ja kehityksen tukemiseen osallistuu koko koulun henkilökunta. Keskeisessä roolissa on kuitenkin luokanvalvoja. Kasvua ja kehitystä tuetaan seuraamalla oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia. Ohjauksella pyritään ehkäisemään oppimis- tai psykososiaalisia ongelmia. Ohjauksella pyritään edistämään oppilaan sosiaalisia- ja vuorovaikutustaitoja. Kasvua ja kehitystä tukevia toimintamuotoja ovat esimerkiksi oppilaaseen tutustuminen ja ryhmäytymisen tukeminen.

Oppimisen ja opiskelun ohjauksella edistetään oppimaan oppimista ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Oppilaan tulisi oppia ymmärtämään opiskelun merkitys oman elämänsuunnittelun kannalta. Oppimisen ja opiskelun ohjaukseen kuuluu mm. oppimistyylien tunnistaminen, tiedonhankintataitojen kehittäminen, eri oppiaineisiin soveltuvien opiskelutekniikoiden harjaannuttaminen, oppimisvaikeuksien tunnistaminen ja tarpeen mukaan suunnitellut tukitoimet.

Elämänsuunnittelun ja uravalinnanohjauksen osa-alueita ovat jatko-opinnot ja ammatillinen suuntautuminen ja työelämään tutustuminen. Tieto- ja viestintätekniikan käytön edistäminen ohjauksessa on yksi keskeinen perusopetuksen kehittämislinja ja se

näkyvät myös opetussuunnitelmassa, jossa tavoitteena mainitaan, että oppilas oppii etsimään tietoja ja hankkimaan taitoja opiskelua, tulevaisuutta sekä elämää koskevia suunnitelmia ja valintoja varten käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologian tarjoamia mahdollisuuksia.

9 luokkalaisten ohjauksessa ja nivelvaiheen ohjauksessa toiselle asteelle tehdään yhteistyötä aineenopettajien, terveydenhuollon, vanhempien ja työvoimatoimiston ohjauksen kanssa aktiivisesti tarpeen ja tilanteen mukaan. Toisen asteen opinto-ohjaajien kanssa tehdään myös tiivistä yhteistyötä tässä vaiheessa.

Ohjauksen osaalueet	7. luokka	8. luokka	9. luokka
Kasvun ja kehityksen tukeminen Vastuuhenkilöt rehtori, aineenopettaja, luokanopettaja, luokanvalvoja, oppilashuolto	Oppilaan hyvinvoinnin seuranta Oppilaan elämäntilanteen ja elämänhistorian huomioiminen Oppimis- ja/tai psykososiaalisten ongelmien ennaltaehkäiseminen ja niihin varhainen puuttuminen tarvittaessa Sosiaalisten taitojen/vuorovaikutustaitojen edistäminen Oppilashuollolliset toimenpiteet Yhteistyö kotien kanssa: vanhempainillat, kolmikantakeskustelut, muu yhteydenpito tarvittaessa		
Oppimisen ja opiskelun ohjaus Vastuuhenkilö aineenopettaja,	Luokanvalvoja tutustuu luokkansa oppilaisiin, ryhmäytymispäivänä oppilaiden mukana opo, erityisopettaja, luokanvalvoja Tiedonsiirto aineenopettajille.	Opintojen kulun edistäminen, opiskelun seuranta Yleinen, tehostettu ja erityinen tuki Eri oppiaineiden opiskelun ohjaus	

opo, luokanvalvoja, erityisopettaja	Opiskelutaitojen edistäminen, oppimaan oppimisen taidot Oppimisvaikeuksien tunnistaminen Henkilökohtaiset keskustelut Opiskelutaitojen ja –tavoitteiden kertaus Opiskelutaidot jatko-opintoja varten		
Elämänsuunnitelun- ja uraohjaus	Päätöksentekotaitojen kehittäminen, jotta oppilas pystyy tekemään omiin kykyihinsä ja kiinnostuksiinsa perustuvia koulutukseen ja elämänuraan liittyviä ratkaisuja		
Jatko-opinnot ja ammatillinen suuntautuminen Vastuuhenkilö opo, aineenopettaja, luokanvalvoja, erityisopettaja, kuraattori, terveydenhoitaja, rehtori	7. luokalle päättyvät oppiaineet	8. luokalle päättyvät oppiaineet Omien vahvuuksien ja mielenkiinnon kohteiden tunnistaminen Ammatteihin tutustuminen Suomen koulutusjärjestelmään tutustuttaminen 2. asteen koulutustarjontaan tutustuminen, vierailut oppilaitoksissa	Tutustumiskäynnit 2.asteen oppilaitoksissa Tutustuminen oppilaitosten www sivuille, verkkoympäristöt, mahdolliset messut, Ammatinvalintaa tukevat testit (esim. AVO) Koehaku, varsinainen haku ja lukion ainevalinnat Vierailijakäynnit kertomassa esim. toisen asteen opinnoista, ammattilukiosta, urheilijakoulutuksesta Henkilökohtainen ja pienryhmäohjaus Tiedotus yhteishausta vanhemmille tiedotteilla ja

			vanhempainillassa Joustavan haun perusteiden kartoittaminen (oppimisvaikeudet, sosiaaliset ja terveydelliset syyt, työtyövoimaperusteisuus) Peruskoulujen opojen ja 2.asteen oppilaitosten opojen yhteistyö, saattaen vaihto, tiedonsiirtolomakkeet
	Valinnaisaineista tiedottaminen ja valinnan tekemisen ohjaaminen, vanhempainillan järjestäminen		
Työelämään tutustuttaminen (TET) Vastuhenkilö opo, luokanvalvoja, aineenopettaja	Ruokalatyöskentely 1-2 pv/ lukuvuosi Asiantuntijavierailut Yhteistyö paikallisen elinkeinoelämän kanssa Yrittäjäyys		
		TET- jakso keväällä, 1 vko	TET-jakso syksyllä 1 vko
		Nuorta työntekijää koskevat lait ja asetukset Työelämä Työnhaku, oppilas hakee itse TET-paikan TET-kokemusten purkaminen Oman ammatillisen suuntautumisen selkiyttäminen	

6. OHJAUS OSANA KOLMIPORTAISTA TUKEA

Kaikki opettajat ohjaavat oppilaita koulunkäynnissä ja eri aineiden opiskelussa ja tukevat oppilaiden persoonallista kasvua, kehitystä, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen. Monipuolista palautetta käytetään suunnitelmallisesti oppilaiden kannustamiseen ja ohjaamiseen. Luokilla 1. - 6. oppilaanohjauksesta huolehtivat luokanopettajat ja luokilla 7. - 9. aineenopettajat, luokanvalvojat ja oppilaanohjaaja sekä muu henkilöstö yhdessä huoltajien kanssa. (Haminan kaupungin esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelma 2011, 32) Jokaisen opettajan tehtävänä on osana yleistä tukea ohjata oppilasta koulunkäynnissä ja eri oppiaineiden opiskelussa opetussuunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden mukaisesti ja siten ehkäistä ennalta opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä.

Lapsella ja nuorella tulee olla mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin ryhmän jäsenenä, koululaisena ja oppijana. On aina mietittävä ensisijaisesti sitä, kuinka lasta ja nuorta voitaisiin tukea niin, että hän voi jatkaa koulunkäyntiä omassa ryhmässään. Lapselle ja nuorelle on tarjottava hänen omasta kehitystasosta ja tarpeista lähtevää toiminnallista ryhmä- ja yksilöohjausta sekä hänen oppimisvalmiuksiensa tietoista tukemista. (Haminan kaupungin perusopetuksen opas kolmiportaaiseen tukeen 2010)

6.1. Ohjaus tehostetun tuen aikana

Ohjauksen näkökulma otetaan huomioon arvioitaessa oppilaan tarvetta tehostettuun tukeen. Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan oppilaan yleisen tuen aikana saaman ohjauksen riittävyys ja kohdentuminen oppilaan tarpeita vastaavasti. Tehostetun tuen alkaessa tehtävään oppimissuunnitelmaan kirjataan tarvittaessa myös oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Huomiota kiinnitetään oppilaan opiskelutavoissa ja -taidoissa tai yhteistyötilanteissa mahdollisesti ilmeneviin tuen tarpeisiin sekä taitoja vahvistaviin ja opiskelumotivaatiota lisääviin toimintatapoihin ja opiskelun sisältöihin. Ohjauksella vahvistetaan tukea tarvitsevan oppilaan itseluottamusta ja ymmärrystä opiskelun merkityksestä omalle tulevaisuudelle. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset 2010, 34.) Avainasemassa oppilaanohjauksessa on luokanvalvoja/opettaja/oppilaanohjaaja. Henkilökohtaista ohjausta annetaan tarpeen mukaan. Ohjauksella vahvistetaan tukea tarvitsevan oppilaan itseluottamusta ja autetaan ymmärtämään opiskelun merkitystä omalle tulevaisuudelle. (Haminan kaupungin esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelma 2011, 33.)

6.2. Ohjaus erityisen tuen aikana

Ennen erityisen tuen päätöstä, osana pedagogista selvitystä, arvioidaan tehostetun tuen aikana annetun ohjauksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet yksilölliseen ja ryhmässä tapahtuvaan ohjaukseen jatkossa. Erityisen tuen päätöksen jälkeen oppilaalle laadittavaan HOJKSiin kirjataan myös ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Ohjauksen avulla jatketaan oppilaan opiskelu- ja yhteistyötaitojen sekä itseluottamuksen, opiskelumotivaation ja työelämäntuntemuksen vahvistamista. Päätövaiheen ohjauksessa on tärkeä tuoda esille oppilaalle soveltuvia jatko-opintomahdollisuuksia ja selvittää oppilaan tarvitseman tuen jatkuminen. Ohjauksellista tukea suunniteltaessa tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaan ja huoltajan kanssa sekä hyödynnetään myös oppilashuollon palveluista vastaavan henkilöstön ja oppilasta mahdollisesti avustavan muun henkilöstön asiantuntemusta. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset 2010, 34.).

Osana pedagogista selvitystä arvioidaan ohjauksen riittävyys ja oppilaan tarpeet ohjaukseen jatkossa. Perusopetuksen päätövaiheessa tuodaan esille sopivia jatko-opintomahdollisuuksia ja selvitetään oppilaan tuen tarvetta jatkossa. Erityisen tuen aikana ohjausvastuu on erityisluokanopettajalla. (Haminan kaupungin esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelma 2011, 33.)

OHJAUKSEN TEHTÄVÄT	OHJAUKSEN TOIMIJAT JA TOIMET
Vahvistaa oppilaan itsetuntoa ja opiskelumotivaatiota Opiskeluvalmiuksien parantaminen Sosiaalisten taitojen kehittäminen Elämänsuunnittelun kannalta tarvittavien tietojen ja taitojen arviointi ja tunnistaminen Oppilaan sijoittuminen edellytystensä mukaiseen koulutukseen toiselle asteelle	Erityisopettaja, oppilashuolto ja koulun muu henkilöstö ja muut yhteistyötahot (ammatinvalintapsykologi, sosiaalitoimi, KELA) Erityisen tuen oppilaille oppilaanohjaus on yksilöllistä ja toteutetaan oppilaan oman opettajan, oppilaanohjaajan ja oppilashuollon yhteistyönä tilannekohtaisen tarpeen edellyttämin toimin. Lähtötilanteen ja koulutusvaihtoehtojen kartoitus Henkilökohtainen ohjaus Nivelvaiheen yhteistyö

7. MAAHANMUUTTAJIEN OHJAUS

Koulussamme on yhä enemmän maahanmuuttajataustaisia oppilaita ja koulussamme aloitti muutama vuosi sitten maahanmuuttajien valmistava luokka. Valmistavan luokan ohjauksesta vastaa muiden koulumme pienluokkien tavoin ensisijaisesti luokan opettaja, mutta moniammatillinen yhteistyöverkosto on mukana tarvittaessa eri asiayhteyksissä. Yleisopetuksen luokkien maahanmuuttajataustaisten oppilaiden ohjaus hoituu samoin kuin muun luokan oppilaiden ohjaus. Koska käytännössä on vielä kehitettävää, etenkin valmistavan luokan osalta sen ollessa niin uusi asia koulussamme, että moni toimintamuoto siihen liittyen vielä hakee muotoaan, olen melko laajasti käsitellyt aihetta pohjaksi koulussamme tehtävää kehittämistyötä varten.

Oppivelvollisuusikäisillä maahanmuuttajilla on muiden kuntalaisten tavoin tasavertainen oikeus ja velvollisuus käydä koulua. Tasavertaisen aseman saavuttamiseksi maahanmuuttajat kuitenkin tarvitsevat erilaista tukea, kuten peruskoulun valmistavaa opetusta, suomi toisena kielenä – opetusta, oman äidinkielen opetusta, tukiopetusta ja muita koulunkäyntiä tukevia toimenpiteitä tarpeen mukaan. Maahanmuuttajataustaisen oppilaan kouluvaikeuksien syynä voi olla luku- ja kirjoitustaidottomuus, mutta myös kulttuurisidonnaisilla ja elämäntilanteeseen liittyvillä asioilla, motivaatiolla ja oppimisvaikeuksilla voi olla merkitystä. Ohjauksella ja alkukartoituksella on suuri merkitys suunniteltaessa kotoutumispolkua oppilaalle, jolla todetaan oppimisvaikeuksia. (Haminan kaupungin perusopetuksen opas kolmiportaiseen tukeen 2010)

Erityisesti oppilaan- ja opinto-ohjauksella voidaan edistää ja tukea monikulttuurisen oppilaan sopeutumista kouluun ja oppilaitokseen. Tämä edellyttää, että opetusjärjestelyissä sekä opetus- ja ohjaustyössä otetaan riittävällä tavalla huomioon monikulttuurisen ohjauksen kysymykset.

Maahanmuuttajataustaisen oppilaan opetuksessa tulee noudattaa opetussuunnitelman perusteita sekä ottaa huomioon oppilaan tausta ja opiskelun lähtökohdat. Alussa selvitettäviä asioita ovat opiskelijan äidinkieli ja kulttuuritausta, maassaoloaika, aikaisempi koulunkäynti ja suomen kielen taito. Tämän lisäksi on hyvä kartoittaa mahdollisia oppimiseen liittyviä haasteita ja niihin soveltuvia tukitoimia. Yleensä nuoren kokonaisvaltaisen elämäntilanteen selkiyttäminen ja tuki täydentyy vasta koulun ulkopuolisen asiantuntija- ja tukiverkoston avulla. Opintoihin liittyvän ohjauksen merkitys on kaiken aikaa tärkeänä yhdyssiteenä arkeen. Se on linkki nuoren koulunkäyntiin ja keskeinen kiinnityspinta nuoren sosiaaliseen lähiympäristöön. . (Monikulttuurinen ohjaus 2011)

Ohjauksen järjestäminen koskee koulun sisäisiä ja ulkopuolisia toimijoita. Eri kieli- ja kulttuuriryhmien ohjauksen erityiskysymykset saattavat vaatia usean koulun sisä- ja ulkopuolella toimivan opetus- ja ohjausalan asiantuntijan yhteistyötä. Yhteistyötä voidaan tehdä esimerkiksi muiden oppilaitosten, sosiaali- ja terveystoimen, työ- ja elinkeinotoimen, maahanmuuttajien omien järjestöjen sekä maahanmuuttajille suunnattujen tukipalvelujen kanssa. Ohjauksella on mahdollista ehkäistä opintoihin liittyviä ongelmia. Siten se on myös olennainen osa syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa koulussa. Ohjauksen merkitys on tärkeä erityisesti opintojen alussa, kun maahanmuuttaja tulee uuteen oppimisympäristöön ja -yhteisöön ja totuttelee sen uusiin työ- ja toimintatapoihin.

7.1. Ohjaus valmistavalla luokalla

Maahanmuuttajille järjestettävän valmistavan opetuksen tavoitteena on antaa valmiuksia selviytyä suomenkielisessä opetuksessa. Valmistava opetus kestää pääsääntöisesti kunkin oppilaan kohdalla yhden vuoden, mutta haasteellisimmissa tapauksissa opiskeluaikaa voidaan pidentää. Oppilaan opiskelua valmistavassa opetuksessa tuetaan oppilaanohjauksella siten, että opiskelutaidot ja elämänsuunnittelun kannalta tarpeelliset tiedot ja taidot kehittyvät. Valmistavan opetuksen oppilaanohjauksessa tulee kiinnittää huomiota myös siihen, että oppilaalla on käsitys omista mahdollisuuksistaan jatko-opinnoissa ja työelämässä. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2009)

Oppilaanohjauksen tarkoituksena on kehittää oppilaan oppimisvalmiuksia ja tukea hänen sosiaalista kasvuaan sekä ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksia. Henkilökohtaisessa ohjauksessa tulee ottaa huomioon erityisesti ne sosiaaliset ja kulttuuriset muutokset, joita oppilas kohtaa siirtyessään valmistavasta opetuksesta perusopetuksen ryhmiin. Perusopetukseen siirtymistä suunniteltaessa tulee huolehtia siitä, että tiedot oppilaan vahvuuksista ja edistymisestä valmistavassa opetuksessa siirtyvät yleisopetukseen. Siirtymää suunniteltaessa tulee huolehtia myös siitä, että oppilaan opiskelua tukevia järjestelyjä jatketaan myös hänen siirtyessään yleisopetukseen.

Ohjauksella tulee edistää maahanmuuttajataustaisen oppilaan sopeutumista uuteen kouluympäristöön. Mitä vanhempana oppilas tulee kouluun, sitä enemmän tulisi tukea hänen sopeutumistaan koulu yhteisön jäseneksi. Sosiaalista integraatiota voidaan edistää esimerkiksi tukioppilas- ja kummi-toiminnalla sekä eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden vertaistuellalla. Oppilaanohjauksella tuetaan myös kotoutumista ja sopeutumista arkeen ja suomalaiseen yhteiskuntaan. Elämönhallintataitojen ja valmiuksien kehittäminen merkitsee tällöin päivittäisten asioiden hoitamisen opettelua ja esimerkiksi tutustumista ja asioimista julkisissa palvelu- ja toimipisteissä.

OHJAUKSEN TEHTÄVÄ	OHJAUKSEN TOIMIJAT JA TOIMET
Kehittää oppilaan oppimisvalmiuksia ja ennaltaehkäistä opiskeluvaikeuksia, laatia oppimissuunnitelma	Valmistavan luokan opettaja, S2 kielen opettaja, integroitujen osalta aineenopettajat, oppilaanohjaaja, luokanvalvoja, erityisopettaja
Sosiaalinen integraatio	Yhteistyötä kotien kanssa, oppilas ja huoltajat tutustutetaan suomalaiseen koulujärjestelmään, koulun käytänteisiin, opetussuunnitelmaan, oppiaineiden sisältöihin ja arviointiin
Elämönhallintataidot ja -valmiudet	Tuetaan oppilaan kasvamista sekä suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön että oppilaan oman kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.
Mahdollisimman sujuva siirtyminen yleisopetukseen	Siirryttäessä yleisopetukseen osittain joissain aineissa ja myöhemmin kokonaan, siirtopalaverit valmistavan luokan opettajan ja vastaanottavan opettajan kanssa.
Uraohjaus	

8. OHJAUS TOIMIJOIDEN MUKAAN

Edellisissä taulukoinneissa kävi ilmi se, kuinka ohjauksen toimet sijoittuvat oppilaan opinpolun eri vaiheisiin ja ketkä missäkin vaiheessa ohjaukseen osallistuvat. Tässä kappaleessa on ohjauksen tehtävät jaoteltu toimijoiden mukaan. Opetussuunnitelmassa määritellään oppilaanohjauksen keskeiset tehtäväalueet koulun sisällä sekä toimintaperiaatteet koulun ulkopuoliselle työlle. Opetussuunnitelman osaksi on syytä laastia suunnitelma, jossa määritellään ja käsitellään eri toimijoiden tehtävät oppilaanohjauksessa. (Merimaa & Kasurinen 2009)

VASTUUHENKILÖ	TEHTÄVÄT
Rehtori/apulaisrehtori	• hallinnollinen kokonaisvastuu • luo ohjauksen toimintamahdollisuudet • toimii oppilashuoltoryhmän puheenjohtajana • laatii lukujärjestykset • osallistuu ohjaushenkilöstön kanssa huoltajapalaveriiniin niiden oppilaiden kohdalla, joilla on tehostetun ja erityisen tuen tarve • päättää ja muodostaa valinnaisaineryhmät
Opinto-ohjaaja	• päävastuussa ohjauksen kokonaissuunnittelusta • pitää ohjauksen luokkatunnit • ohjaa oppilaita oppimiseen ja opiskeluun liittyvissä kysymyksissä, valinnaisaineiden valinnoissa ja työelämään tutustumisessa • vastaa oppilaiden jatko-opinto- ja uraohjauksesta • vastaa nivelvaiheen siirtoneuvotteluista ja tiedonsiirrosta yhdessä kuraattorin, terveydenhoitajan ja erityisopettajan kanssa. • käy oppilaan kanssa henkilökohtaisia ohjauskeskusteluja • osallistuu koulun oppilashuoltotyöhön • seuraa ja tarvittaessa ohjaa ja tukee oppilaiden koulunkäyntiä luokanvalvojien, opettajien ja oppilashuollon kanssa • suunnittelee ja järjestää TET-jaksot • tiedottaa yhteishakuun liittyvistä asioista oppilaiden huoltajille • tekee yhteistyötä muiden oppilaitosten ja työelämän edustajien kanssa • ohjaa ja tukee oppilaita nivelvaiheissa
Luokanopettaja Luokanvalvoja	• vastaa oman luokkansa kokonaisvaltaisesta seurannasta • valvoo oppilaiden säännöllistä koulunkäyntiä,

selvittää poissaoloja

- luo luokkaansa myönteistä yhteishenkeä, ryhmäyttää
- tekee koulun ja sen toiminnan tutuksi oppilailleen
- pitää yhteyttä kotiin ja käy kolmikantakeskusteluja huoltajien kanssa
- tuo tarvittaessa oppilaasta tietoa oppilashuoltoryhmään tai tiedottaa asiasta oppilashuoltoryhmän jäsenelle
- voi antaa luvan enintään viiden päivän poissaoloon
- järjestää luokkansa oppilaiden ruokalatyöskentelyvuorot

Aineenopettaja

- ohjaa oppilasta oman oppiaineensa opiskelussa ja antaa tarvittaessa lisätuen tukiopetuksena tai ohjaa eriytettyyn opetukseen ankkuriin
- arvioi oppilaiden opintomenestystä
- tiedottaa luokanvalvojalle oppilaaseen liittyvistä erityisistä asioista kuten poissaoloista ja häiriökäyttäytymisestä
- keskustelee tarvittaessa oppilaan oppimisvaikeuksista ankkuri-/erityisopettajan kanssa
- antaa nelosvarotukset aineestaan
- antaa oppilaille tietoa oman oppiaineensa hyödyntämisestä ura- koulutus- ja ammatinvalinnassa sekä työelämässä.
- merkitsee poissaolot

Laaja-alainen erityisopettaja

- kartoittaa oppimisvaikeuksia
- osallistuu oppilaan, huoltajien, aineenopettajien ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa pedagogisen arvion, oppimissuunnitelman ja HOJKSin tekemiseen
- antaa opetusta oppilaalle, jolla on tehostetun tai erityisen tuen tarve
- antaa samanaikaisopetusta luokan-/aineenopettajan kanssa yleisopetuksen ryhmässä
- tiedottaa luokanvalvojaa oppilaan opetuksen erityisjärjestelyistä
- seuraa tukea tarvitsevan oppilaan opiskelutilannetta
- osallistuu koulun oppilashuoltotyöhön

Pienluokan erityisopettaja, Valmistavan luokan opettaja	• vastaa luokkansa oppilaiden kokonaisvaltaisesta koulunkäynnistä • hoitaa luokkansa luokanvalvojana hänelle kuuluvista tehtävistä • tekee yhteistyötä aineenopettajien kanssa etenkin niissä aineissa tiiviisti, joissa hänen oppilaitaan on integroituna yleisopetuksen ryhmiin • pitää luokkansa ohjauksen luokkatunnit
S2 opettaja	• suunnittelee ja vastaa S2 oppilaiden suomen kielen opetuksesta
Ankkuriopettaja	• tukee oppilasta antamalla eriytettyä opetusta ankkuriluokassa • tekee yhteistyötä aineenopettajan kanssa oppilaan opiskelun suunnittelussa • osallistuu oppilashuoltoryhmän toimintaan
Koulukuraattori	• neuvottelee vanhemman/huoltajan ja oppilaan kanssaoppilaan tarvitsemista tukitoimista • tukee oppilaan koulunkäyntiä ja edistää oppilaan sosiaalista hyvinvointia • pyrkii ennaltaehkäisemään ongelmia ja puuttuu havaittuihin ongelmiin • tekee yhteistyötä koulun muun ohjaus- ja opetushenkilöstön kanssa oppilaan koulunkäyntiin, liittyvien vaikeuksien vähentämiseksi ja esteiden poistamiseksi sekä elämänhallinnan lisäämiseksi • toimii moniammatillisissa verkostoissa myös koulun ulkopuolisten tahojen kanssa, kuten perheneuvola, sosiaalityöntekijät • ohjaa oppilaan tarvittaessa muun avun piiriin • osallistuu koulun oppilashuoltotyöhön
Koulupsykologi	• tekee psykologiset tutkimukset yksilöllisten oppimisedellytysten selvittämiseksi • toimii yhteistyössä oppilaan, huoltajien, opettajien, oppilashuollon sekä tarvittaessa ulkopuolisten viranomaisten ja yhteisöjen kanssa
Tukioppilastoiminnasta vastaava opettaja	• järjestää tukioppilasvalinnat • ohjaa tukioppilastoimintaa

Oppilaskunnan ohjaava opettaja	• järjestää oppilaskunnan hallituksen jäsenten valinnan • ohjaa oppilaskunnan toimintaa
Terveystenhoitaja	• tekee oppilaille terveystarkastuksia ja antaa ennaltaehkäisevää ohjausta terveisiin elämäntapoihin ja vastuuseen omasta terveydestä ja hyvinvoinnista • hoitaa akuutit sairastapaukset ja ohjaa jatko-hoitoon • auttaa opiskelijoidenterveydentilan huomioimisessa ammatinvalinnassa • osallistuu koulun oppilashuoltotyöhön • pitää oppilaan terveyden hoitoon liittyvissä kysymyksissä yhteyttä huoltajiin • konsultoi jatko-opintoihin liittyvissä terveydellisissä asioissa
Psyykkari	• auttaa oppilasta mielenterveyteen liittyvissä kysymyksissä • osallistuu koulun oppilashuoltotyöhön
Koulunkäyntiavustaja	• kannustaa ja tukee oppilasta opiskelussa sekä neuvoo ja avustaa käytännön toimissa
Keittäjät	• ohjaavat oppilaita hyviin käytöstapoihin ja siisteyteen ruokalassa. • tutustuttaa oppilaat ruokalatyöhön koulun sisäisessä ruokala TETissä
Tukioppilaat	• luo myönteistä ilmapiiriä oppilaiden keskuudessa • tukee 7.-luokkalaisten sopeutumista yläkouluun • auttaa osalta kiusaamistapausten ennaltaehkäisyssä ja selvittämisessä

9. KODIN JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Kodin ja koulun välisen yhteistyön lähtökohtana on, että päävastuu lapsen kasvatuksesta on kodilla. Koulu tukee koteja niiden kasvatustehtävässä. Onnistuneen yhteistyön edellytyksenä on eri osapuolten välinen keskinäinen kunnioitus. Huoltajille on varattava mahdollisuus osallistua lasta koskevan koulunkäynnin tavoitteiden asettamiseen, suunnitteluun ja arviointiin. Koululta ja opettajilta yhteistyö edellyttää tiedottamista sekä aloitteellisuutta kotien suuntaan. (Haminan kaupungin perusopetus, opas kolmiportaiseen tukeen 2010)

Kodin ja koulun välisen yhteistyön muotoja Vehkalahden koulussa ovat mm. huoltajaillat, huoltajatapaamiset, eri syistä järjestettävät kouluneuvottelut ja koulun oppilashuoltotyö sekä oppilashuoltoryhmän työ. Näiden järjestelyistä vastaa pääsääntöisesti oppilasta opettava opettaja/luokanvalvoja. Tarvittaessa yhteistyöhön osallistuu myös muita koulun asiantuntijoita. Peruskoulun viimeisillä luokilla huoltajatapaamisista vastaavat myös rehtori ja oppilaanohjaaja. Tapaamisten sisältö liittyy silloin esim. valinnaisaineisiin tai yhteishakuun.

Yhteishakuun liittyen opinto-ohjaaja järjestää tarvittaessa tai pyydettyä tapaamisia nuoren ja huoltajien kanssa. Yhteishaun yhteydessä edellytetty huoltajien kuuleminen tapahtuu kirjallisesti kuulemislomakkeella ennen kuin oppilas tekee haun oppitunnilla. Tiedonsiirtolupa nivelvaiheen ohjaukseen pyydetään lomakkeella, jota säilytetään koulussa kaksi vuotta päättötodistuksen saamisen jälkeen.

Jokapäiväiseen arkeen liittyviä yhteistyön muotoja ovat myös koulusta jaettavat tiedotteet. Viestintä ja yhteydenpito kodin ja koulun välillä tapahtuu tällä hetkellä vielä reissuvihkon, puhelimen ja sähköpostin välityksellä

9.1. Kodin ja koulun välinen yhteistyö maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kohdalla

Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kohdalla yhteistyötä kotien kanssa on koulussamme tehty samoin periaattein kuin muidenkin oppilaiden kotien kanssa. Tulkkipalveluita on käytetty harvoin. Valtaosa maahanmuuttajista tulee meille venäjältä, ja olemme pitkälti tukeutunut koulumme venäjän taitoisiin opettajiin ja avustajiin kun olemme tarvinneet apua. Yhteistyö maahanmuuttajaoppilaiden kotien kanssa on yksi koulussamme kehitteillä oleva alue, ja sen vuoksi olen tähän yhteyteen poiminut tietoa opetushallituksen julkaisemasta Monikulttuurinen ohjaus –oppaasta.

Oppilaan- ja opinto-ohjauksen merkitys opintojen tukemisessa saattaa olla eri kieli- ja kulttuuritaustaiselle oppilaalle ja hänen vanhemmilleen aluksi epäselvä. Siksi on tärkeää selvittää, mitä oppilaan- ja opinto-ohjaus ylipäättään tarkoittaa, mihin sitä tarvitaan ja kuka sitä tekee. Tärkeää on myös keskustella, mitkä ovat uraohjauksen tavoitteet ja ohjaajan ja ohjattavan roolit ohjauksessa.

Maahanmuuttajaoppilaan ja hänen perheensä tietämys Suomen koulutusjärjestelmästä, eri ammattien pätevyysvaatimuksista, koulutusaloista, tutkinnoista, opintososiaalisista eduista sekä opiskelun keskimääräisistä suorittamisajoista on usein hyvin vähäistä, minkä vuoksi keskusteluaikaa opiskelusta ja opinnoista tulee varata riittävästi. Tutustuminen lähtömaan koulutusjärjestelmään on eduksi, sillä se

auttaa selvittämään Suomen koulutusjärjestelmän keskeisiä eroja ja yhtäläisyyksiä. Opintojen tukeminen edellyttää toimivan ja keskinäiseen kunnioitukseen perustuvan yhteistyön luomista kodin ja koulun välille.

Vanhemmille tulisi antaa riittävästi tietoa koulun käytännöistä ja kertoa koulun tarjoamista opiskelun tuen eri muodoista ja oppilashuoltotyön toiminnasta. Vanhemmat osaavat kertoa oppilaan itsensä lisäksi parhaiten hänen koulutaustastaan, kotimaansa koulujärjestelmästä, kasvatus- ja opetuskäytänteistä sekä kulttuurista laajemminkin. Laajemman kuvan saaminen auttaa sekä tutustumisessa että esimerkiksi mahdollisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Vanhempien on alusta asti hyvä olla mukana myös nuoren jatko-opiskeluihin liittyvässä pohdinnassa ja hakuprosessissa. (Monikulttuurinen ohjaus 2011)

10. OPINTO-OHJAAJAN VUOSIKELLO

Oppilaanohjausta toteutetaan luokkamuotoisena, pienryhmissä ja henkilökohtaisena ohjauksena. Luokkamuotoista ohjausta on 7. - 9. aikana vähintään 2 vuosiviikkotuntia. Siitä yksi vuosiviikkotunti järjestetään 9. luokan aikana. Toisen vuosiviikkotunnin sijoittaminen 7. ja 8. luokalle sovitaan koulukohtaisesti. Tavoitteena on, että kaikilla luokka-asteilla on oppilaanohjauksen luokkatunteja.

Perusopetuksen päättövaiheessa käytetään vähintään kaksi kouluviikkoa työelämään tutustumiseen (TET). Työelämään tutustumisen tavoitteena on lisätä oppilaan ja opettajan työelämä tietoja sekä mahdollistaa oppimista aidoissa oppimisympäristöissä. Oppilas oppii arvioimaan valmiuksiaan ja kiinnostuksiaan sekä työelämän vaatimuksia ammatin- ja uravalintaa silmällä pitäen. Oppilaanohjaajat tekevät yhteistyötä keskenään ja toisen asteen opinto-ohjaajien kanssa säännöllisissä tapaamisissa ja infotilaisuuksissa. Oppilaanohjaajat tekevät myös moniammatillista yhteistyötä eri toimijoiden, kuten aineenopettajien, erityisopettajien, koulupsykologien, koulukuraattorien ja nuorisotoimen kanssa. Kodin ja koulun hyvä yhteistyö tukee ohjauksen tavoitteiden toteutumista. Huoltajille tiedotetaan perusopetuksen työtavoista, valinnan mahdollisuuksista ja niiden merkityksestä ja tarjotaan mahdollisuuksia tarvittaessa keskustella oppilaan opiskeluun, valintoihin ja jatkokoulutus suunnitelmiin liittyvistä kysymyksistä. (Haminan kaupungin esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelma 2011, 33.)

Edellä mainitut Haminan kaupungin opetussuunnitelman määrittämät sisällöt ohjauksen osalta toteutuvat Haminassa ja Vehkalahden koulussa seuraavasti. Oppilaanohjauksen luokkatunnit on sijoitettu niin, että seitsemännen luokan syksyllä ja kahdeksannen luokan keväällä ohjauksen luokkatunteja on yksi tunti viikossa. Yhdeksännellä luokalla ohjauksen luokkatunteja on periaatteessa yksi tunti viikossa koko lukuvuoden, mutta käytännössä toisen jakson aikana sitä on kaksi tuntia ja viidennen jakson aikana ei enää ollenkaan.

Työharjoittelua koulussamme on opetussuunnitelman määrittämä minimimäärä. Joka vuosiluokalla oppilaat ovat ruokalaharjoittelussa yhden päivän ja varsinaisia TET-jaksoja ovat viikon jaksot koulun ulkopuolella kahdeksannen keväällä ja yhdeksännen syksyllä. Kahdeksannen luokan TET-jakson ajankohta on toukokuun loppupuolella. Yhdeksännen luokan TET-jaksoa vuorottelemme Pappilansalmen koulun kanssa syyslokakuussa niin, etteivät oppilaat kahdesta koulusta ole TETissä yhtäaikaan.

Vähintään kaksi kertaa vuodessa alueen kaikkien kouluasteiden opinto-ohjaajat kokoontuvat päivittämään ajankohtaiset asiat, mahdolliset muutokset ja sopivat käytännön yhteistyöstä lukuvuoden aikana. Haminassa työskentelevät opinto-ohjaajat (kolme perusasteelta, yksi lukiosta ja kaksi ammatilliselta puolelta) kokoontuvat noin kerran kuussa puhumaan ajankohtaisista ohjauksen asioista.

Elokuu

- lukuvuoden suunnittelua
- 7lk
  - o ryhmäyttämispäivän järjestelyt
- tiedonsiirto toisen asteen oppilaitoksiin sinne siirtyneiden osalta

Syyskuu

- 9lk
  - o toisen asteen koulutustarjonta esittäytyy
  - o TET organisointi
  - o ohjauskeskustelut jatko-opinnoista alkaa
- alueen opinto-ohjaajien syysseminaari
- saattotori

Lokakuu

- 9lk
  - o TET
  - o ohjaustarveanalyysi
  - o T9 kilpailu
  - o Haminan lukio esittäytyy
  - o ohjauskeskustelut jatko-opinnoista jatkuu
- aluehallintoviraston yhteishakuinfo

Marraskuu

- -9lk
  - o koehaku
  - o ykköstoivepäiviä Ekamissa
  - o vierailu Haminan lukiossa
  - o ohjauskeskustelut jatko-opinnoista jatkuu

Joulukuu

- 9lk
  - o ykköstoivepäiviä Ekamissa
- huoltajat
  - o vanhempainilta yhteishausta

Tammikuu

- 9lk
  - o tutustumiset Kotkan alueen lukioihin kiinnostuneille
  - o ohjauskeskustelut jatko-opinnoista jatkuu

Helmikuu

- 7lk
  - o valinnaisaineiden kertaus jonkin muun aineen tunnilla
- 7lk, 8lk
  - o valinnaisainemessut
- 9lk,
  - o yhteishaku alkaa

- huoltajat
  - o valinnaisainemessut

Maaliskuu

- 6lk
  - o oppilastietolomakkeet
  - o kaveritoiveet
- 8lk
  - o tutustumiskierros Ekamin toimipisteissä
- 9lk
  - o yhteishaku päättyy
  - o lukion ainevalinnat
  - o erityisammattioppilaitosten hakuaika
  - o oppilaalta ja huoltajalta lupa tiedonsiirtoon toiselle asteelle
- nelosvaroitukset

Huhtikuu

- 6lk
  - o vierailut alakouluissa, kirje tulevalle luokanvalvojalle
- 9lk
  - o saattaenvaihto palavereja toiselle asteelle

Toukokuu

- 6lk
  - o tulevien 7-luokkien muodostaminen
  - o tutustumisilta yläkoulussa
- 7lk
  - o toteutuneet valinnaisaineet
- 8lk
  - o TET-jakso
  - o toteutuneet valinnaisaineet
- 9lk
  - o pääsykokeet toiselle asteelle
  - o kielikokeet ammattioppilaitoksessa
  - o kesätiedote
- toinen aste
  - o saattaenvaihtoa
- huoltajat
  - o tulevien 7-luokkalaisten huoltajailta
- valinnaisaineryhmien syöttäminen tietojärjestelmään
- alueen opinto-ohjaajien kevätseminaari

Kesäkuu

- 9lk, toinen aste
  - o yhteishaun tulokset
  - o jälkiohjaus
  - o suora- ja jälkihaku, kansanopistot

POHDINTA

Lähtökohtani tälle työlle oli koota yhteen kaikki koulussamme tällä hetkellä toteutettava ohjaustoiminta ja peilata sitä opetussuunnitelman sisältöihin. Tavoitteenani oli myös löytää ne kohdat, jotka vaativat kehittämistä, mutta myös selvittää ne alueet, jotka jo toimivat hyvin. Työni on tarkoitus olla pohjana varsinaiselle ohjaussuunnitelmalle, joka toivoakseni koulussamme myöhemmin laaditaan.

Oulun seudun koulujen ohjaussuunnitelmien laadintaan kootussa ohjeistavassa materiaalissa todetaan ohjauksen olevan palvelujärjestelmä, johon kuuluu seitsemän eri tasoa. Tasot toimivat hyvänä lähtökohtana ohjaussuunnitelman laatimiselle.

1. Toimintapoliittinen taso (Miksi ohjauksella ja neuvonnalla on merkitystä oppilaitokselle?)
2. Systeeminen taso (Missä tehdään toimintaa koskevat päätökset? OPS, rahoitus)
3. Vastuu-ulottuvuus (Kuka vastaa palveluista ja suunnittelusta?)
4. Työnjaollinen ulottuvuus (Mikä/kuka on ohjauksen toimija)
5. Aikaulottuvuus (Milloin tiettyjä palveluja tarvitaan/tarjotaan?)
6. Sisällöllinen ulottuvuus (Mitä ohjauspalvelut sisältävät?)
7. Menetelmällinen ulottuvuus (Miten palvelut toteutetaan?).

(Nykänen 2010; Anttonen & Portaankorva 2012)

Olen tässä työssäni käsitellyt ulottuvuuksia 4-7. Sen sijaan ohjauksen hallinnointiin ja resursointiin en ole hankkeessani perehtynyt. Niihin, kuin myös ohjauksen seurantaan ja arviointiin täytyy varsinaisessa ohjaussuunnitelmassa ottaa myös kantaa, vaikkakin ne ovat enemmän alueellisen ohjaussuunnitelman kuin koulukohtaisen ohjaussuunnitelman sisältöjä.

Vuonna 2008-2010 toteutetun oppilaanohjauksen kehittämishankkeen yhtenä tavoitteena oli alueellisen ohjaussuunnitelman kehittäminen ja siinä nimettyjen ohjauskäytäntöjen juurruttaminen pysyväksi osaksi alueen ja oppilaitosten toimintaa. Hankkeen aikana tuotettujen kehittämissuunnitelmien analyysissä todetaan ohjaussuunnitelmien sisältöjen toteutumisen käytännössä olevan vaihtelevaa. Suositus ei vielä takaa toteutumista käytännössä. Ongelmana on paikallisten toimintamallien puuttuminen ja ohjausresurssien erilaisuus eri paikkakunnilla. Käytännössä paikallisille sopimuksille ohjaustoiminnan rakenteista ja sisällöistä on selkeä tarve. (Mäkinen 2008, 8)

Hyvä ja kattava koulun tason ohjaussuunnitelma vaatii siis taustalle alueellisen ohjausstrategian tai -suunnitelman. Etelä-Kymenlaakson ohjauksen aluestrategia kaipaa kipeästi päivittämistä. Tämä kehittämishanke lähtee rakentamaan ohjaussuunnitelmaa ohuelta pohjalta siinä mielessä, että Haminassa ei kuntakohtaista ohjaussuunnitelmaa ole laadittu ja alueellinen ohjausstrategiakin on vanhentunut. Alueellinen ohjausstrategia on Haminassa kuntakohtaista ohjausstrategiaa parempi ratkaisu, koska paikallinen ammattioppilaitos toimii kahden kunnan alueella ja oppilaita sinne tulee myös useamman kunnan alueelta. Etelä-Kymenlaakson ammattioppilaitos on useamman kunnan muodostavan koulutuskuntayhtymän ylläpitämä oppilaitos, joten luontevaa on näiden kuntien laatima yhteinen alueellinen ohjaussuunnitelma. Eteläisen Kymenlaakson koulutuksellisia erityispiirteitä ovat maahanmuuttajien suuri ja jatkossa lisääntyvä määrä, toisen asteen erityisammattioppilaitoksen puute ja osassa lukioita

vaadittavan keskiarvorajan puuttuminen. Nämä erityispiirteet alueellisessa ohjausstrategiassa mainitaan, mutta niiden huomioimiseen ohjauksessa ei syvennyttä sen enempää. Samoin alueen merkittävä elinkeinorakenteen muutos pitäisi huomioida strategiaa päivitetessä.

Etelä-Kymenlaakson ohjauksen aluestrategian tavoitteena on pitkäjänteinen ja systemaattinen työ ohjausjärjestelmän kehittämiseksi, joka ei koske vain opinto-ohjaajia, vaan koko opetushenkilöstöä. Lisäksi todetaan, että opinto-ohjausta tulee jatkuvasti arvioida ja kehittää arvioinnin antamien tulosten pohjalta osana opetustoimen arviointia. Opinto-ohjauksen tavoitteena tulee olla kaikille tasavertainen mahdollisuus valita haluamansa koulutuspaikka asuinpaikkakunnasta riippumatta. Tämän tavoitteen toteutuminen edellyttää hyvää alueellista yhteistyötä ja opinto-ohjauksen tehokasta verkostoitumista. (Etelä-Kymenlaakson opinto-ohjauksen aluestrategia 2006)

Kehittämiskohteita

Tavoitteenani tässä hankkeessa oli paitsi kartoittaa ja kirjata ylös tämän hetkinen ohjaustoiminta Vehkalahden koulussa, myös löytää ohjauksen kehittämiskohteet kun koulumme ohjausta peilataan opetussuunnitelman ohjauksen tavoitteisiin. Mielestäni selkeimmät kehittämiskohteet liittyvät luokanvalvojien rooliin kasvun ja kehityksen tukemisessa, maahanmuuttajien ohjaukseen osaksi suomalaista yhteiskuntaa sekä erityisoppilaiden jatko-opintoihin liittyvään ohjaukseen.

Luokanvalvojilla on hyvin suuri osuus oppilaan holistiseen ohjaukskäsitukseen kuuluvan kasvun ja kehityksen tukemisessa. Viimeisen opetussuunnitelmauudistuksen jälkeen opetushallitus julkaisi netissä Luokanohjaajan käsikirjan, jossa luokanvalvojalle annetaan käytännön neuvoja ohjauksen tueksi. Monissa kouluissa alkavien 7-luokkalaisten luokanvalvojat osallistuvat myös luokanvalvojakoulutukseen, jotta kaikki varmasti saavat tiedon luokanvalvojan tehtävistä. Aineenopettajakoulutuksessa on hyvin vähän, jos ollenkaan käsitelty näitä asioita. Tässä olisi mielestäni yksi kehittämisen paikka koulussamme. Jonkinlainen palaveri uusien seitsemänsien luokkien luokanvalvojien kesken vuosittain saisi kuulua ensimmäiseen opettajatyöpäivään, ja opettajanhuoneessa olisi hyvä olla käsikirja luokanvalvojalle erilaisiin tilanteisiin. Se voisi pitää sisällään Luokanohjaajan käsikirjan tapaan omaan kouluun räätälöityä aineistoa esim. ryhmäyttämistehtäviä, pohjia vanhempainiltoja ja kolmikantakeskusteluja varten, sekä muuta materiaalia, jota luokanvalvoja työssään tarvitsee.

Koen erityisen ongelmalliseksi opettajien hyvin erilaiset lähtökohdat luokanvalvojan tehtävän toteuttamiseen. Koulussamme kaikki aineenopettajat hoitavat luokanvalvojan tehtäviä, jolloin opetettavasta aineesta ja sen viikkotuntimäärästä riippuen luokanvalvojat tapaavat luokkaansa hyvinkin vaihtelevasti. Pahimmassa tapauksessa luokanvalvoja ei tapaa luokkaansa koskaan yhtenäisenä ryhmänä, tai edes opeta kaikkia oppilaitaan. Siitä lähtökohdasta on mahdotonta toteuttaa luokanvalvojan keskeisimpiä ohjauksellisia tehtäviä; ryhmäyttämistä ja oppilaan kasvun tukemista. Oppilaantuntemus jää hyvin ohueksi jos oppilasta ei tapaa juuri koskaan. Koulussamme ei pidetä luokanvalvojien tunteja ensimmäisen koulupäivän lisäksi kuin hyvin harvoin liikuntapäivien yhteydessä, jolloin niiden sisältö riippuu päivän teemasta. Poissaolojen seuranta ja muut käytännön asiat saadaan hoidettua vähäiselläkin kontaktilla, mutta opetussuunnitelman näkemystä luokanvalvojan vastuusta ja roolista se ei vastaa. Mielestäni oiva malli toteutuu jo monessa koulussa mm. Torpparinmäen koulussa,

jossa seitsemänsien luokkien luokkaohjauksen tunnit on annettu luokanvalvojen hoidettaviksi. Silloin luokanvalvoja ohjauksen sisältöjen mukaisesti saa ajan ja paikan luokkansa kotiuttamiseen yläkouluun ja ryhmäyttämiseen keskenään. Tämä voisi olla laajemminkin käytössä oleva malli yläkouluissa, silloin ei luokanvalvojan mahdollisuudet ohjaustehtävänsä hoitamiseen olisi kiinni siitä minkä aineen opettaja luokanvalvoja on, ja oppilaat olisivat luokasta riippumatta samanarvoisessa asemassa keskenään. Parempi ja tasa-arvoisempi ratkaisu luokanvalvojan tehtävien hoitamiseen olisi koulussamme syytä ottaa keskusteltavaksi kun ja jos ohjauksen työtehtäviä eri toimijoiden kohdalla lähdetään avaamaan.

Valmistavan luokan tulo on lisännyt maahanmuuttajaoppilaiden määrää koulussamme, ja olemme kohdanneet tiettyjä hankaluuksia tiedon siirrossa ja suomalaisen kouluarjen ymmärtämisessä. Olemmekin tänä lukuvuonna aloittamassa maahanmuuttajaoppilaiden vanhemmille omia vanhempainiltoja. Tulkin avulla taataan asioiden ymmärtäminen puolin ja toisin, ja illan ohjelma voidaan laatia räätälöidysti maahanmuuttajaperheiden tarpeista käsin. Perheiden keskinäinen vertaistuki onnistuu myös paremmin yksistään heille suunnatussa vanhempainillassa. Maahanmuuttajaoppilaat ovat koulussamme selkeästi ryhmäytyneet vain keskenään. Hyvin harva maahanmuuttajataustainen oppilas viettää aikaa muiden kuin maahanmuuttajaoppilaiden kanssa. Etenkin vanhempana Suomeen tulleille ryhmäytyminen suomalaisten nuorten kanssa tuntuu olevan hankalaa. Valmistava luokka on meillä vielä niin uusi, että oppilaiden sosiaaliseen integraatioon ei ole juurikaan ehditty kiinnittää suurempaa huomiota, ja nyt olemme heränneet huomaamaan, että valmistavan luokan oppilaat viettävät aikaa muiden maahanmuuttajanuorten kanssa jopa eri puolella pihaa kuin muut oppilaat. Yksittäiset, jo kauan Suomessa asuneet ja suomalaisten nuorten kanssa ystäväystyneet maahanmuuttajanuoret eivät tunnu hakeutuvan valmistavan luokan oppilaiden seuraan. Tukioppilastoiminta voisi olla yksi keino yhdistää nuoria keskenään. Uskoisin, että organisoitu tukioppilastoiminta voisi olla keino saada jo hyvin suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan kotiutuneet maahanmuuttajanuoret mukaan helpottamaan hiljattain tänne tulleiden nuorten sosiaalista integroitumista kouluuyhteisöön. Koulumme aktiivinen tukioppilastoiminta ei ole ulottunut valmistavaan luokkaan ehkä siitä syystä, että valmistavan luokan oppilaista vain osa jää meidän kouluumme, muut sijoittuvat omiin lähikouluihinsa valmistavan opetuksen jälkeen. Jossain määrin olisi mielestäni kuitenkin hyvä laajentaa tukioppilastoimintaa valmistavaankin luokkaan.

Haminan kaupungin opetussuunnitelmassa erityisoppilaiden ohjaus nimetään pienluokan opettajien vastuulle. Nyt olemme käytännössä kuitenkin alkaneet jakamaan ohjausvastuuta ja hoitamaan sitä moniammatillisesti oppilaan tarpeista lähtien. Viime vuonna koin kuitenkin ongelmalliseksi sen, että opinto-ohjaaja tulee mukaan ohjaukseen vasta yhdeksännellä luokalla. Se on tietyissä tapauksissa liian myöhäistä. Jos oppilaan tarvitsema tuen määrä on hyvin suuri, ja on oletus siitä, ettei ammattioppilaitoksen erityislinjakaan ole sopiva paikka oppilaalle, olisi hänet hyvä saada koulutuskokeiluun erityisammattioppilaitokseen, ja prosessi sitä varten olisi aloitettava jo kahdeksannella luokalla. Erityisoppilaiden ohjauksen järjestämistä olisi hyvä tarkastella ja suunnitella tämänhetkisiä tarpeita vastaavaksi. Nykyinen opetussuunnitelma ei siltä osin ole toimiva ja oppilaan tarpeista lähtevä. Haminan kaupungin kolmiportaisen tuen malli vaatisi vielä ohjauspalvelujen toteutuksen suunnittelun ja päätökset erityisen tuen piirissä olevien oppilaiden kohdalla ollakseen kokonaisvaltainen ja toimiva malli oppilaan koko opinpolkua ajatellen.

Ohjaus koko koulun tehtäväksi

Olen mielestäni saanut kartoitettua koulumme ohjauksen tilanteen laajasti ja uskon, että työni toimii hyvänä pohjana varsinaiselle ohjaussuunnitelmalle. Näkisin, että ohjaussuunnitelma tulee pitämään sisällään matriisit eri luokka-asteiden ohjauksesta tämän työn mukaisesti täydennettynä niiltä osin, jotka tiimi katsoo vielä puutteellisiksi. Myös toimijoiden mukainen jaottelu ja vuosikello on hyvä sisällyttää ohjaussuunnitelmaan. Jos tämä työ poikii Vehkalahten koulun ohjaussuunnitelman laatimisen, täytyy erityisesti kiinnittää huomiota eri toimijoiden sitoutumiseen. Koulun tasolla tämä tarkoittaa sitä, että kehittämistyöhön ja ohjaussuunnitelman laatimiseen tulisi saada mukaan koko yhteisö. Kun oppilaitostasolla oppilaanohjauksen tavoitteet liittyvät koko koulun tehtäviin, olisi tärkeää miettiä keinoja, joilla opettajat ja koulun muu henkilökunta saatetaan tietoiseksi ohjauksen tavoitteista ja tehtävistä sekä tietoiseksi oman toiminnan merkityksellisyydestä osana koko koulun ohjaustyötä. (Mäkinen 2008, 27)

Ohjauksen kehittäminen on osa organisaation toimintakulttuurin kehittämistä. Ohjauksen yhteistyön kehittämistarpeet liittyvät ennaltaehkäisevään työhön, jossa yhteisöllinen työote nähdään tärkeänä osatekijänä. Organisaation johdolla on keskeinen rooli yhteisöllisten toimintamallien edellytysten luojana. (Kasurinen & Launikari 2007, 32)

LÄHTEET

- Anttonen, H., Portaankorva, L. Ohjaussuunnitelman laatiminen. Materiaalia Oulun seudun kunnille ja kouluille 2012. Ladattavissa www-muodossa osoitteesta: http://www.seutunappi.fi/opiskelusta_tyoelamaan/ohjaus_perusopetuksessa/ohjaussuunnitelma
- Etelä- Kymenlaakson opinto-ohjauksen aluestrategia. 2006. Moniste.
- Haminan kaupungin esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelma. 2011. Saatavilla www-muodossa: http://www.hamina.fi/tiedostot/koulut/OPS_2011.pdf
- Haminan kaupunki perusopetus. 2010. Opas kolmiportaiseen tukeen. Saatavilla vain kaupungin sisäisestä tietojärjestelmästä.
- Jääskelä, P., Nissilä, P. 2011. Näkökulmia valmistumisen tukemiseen. Oppimisympäristöstä ohjausympäristöön. Teoksessa Jääskelä, P. & Nissilä, P. (toim.) 2011. Valmistumisen tukeminen korkeakouluopinnoissa. Ohjauksen ja työelämä tietojen kehittäminen korkea-asteella – ESR-hanke 2008-2011. Saatavilla www-muodossa: http://www.peda.net/img/portal/2127179/valmistumisen_tukeminen_www.pdf?cs=1307338662
- Kasurinen, H., Merimaa, E., Pirttiniemi, J. (toim.) OPO, Opinto-ohjaajan käsikirja. Opetushallitus 2011
- Kasurinen, H. & Launikari M. 2007. CHANCES – Opinto-ohjauksen kehittäminen nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Opetushallitus.
- Lapin ammattiopiston ohjausmalli. Saatavilla www-muodossa: http://www.lao.fi/Suomeksi/Opiskelijoille/Ohjaus_terveys_ja_hyvinvointi/Opintojen_ohjaus/Ohjausmalli.iw3
- Luokanohjaajan käsikirja. Opetushallitus 2007. Saatavilla www-muodossa: http://www.oph.fi/download/46530_luokanohjaajan_kasikirja.pdf
- Merimaa, E., Kasurinen, H. 2009. Oppilaanohjaus. Saatavilla www-muodossa: http://www.edu.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/oph/embeds/117319_oppilaanohjaus_peruskoulussa.pdf
- Monikulttuurinen ohjaus. Opetushallitus 2011. Saatavilla www-muodossa: http://www.oph.fi/download/132350_Monikulttuurinen_ohjaus_2011.pdf
- Mäkinen, S. Kohti entistä ehompaa oppilaanohjausta. Vuosia 2008-2010 koskevien oppilaanohjauksen kehittämissuunnitelmien analyysi. Kehittävän arvioinnin raportti 1/2008. Joensuun yliopisto.

Niemi, P., Kyl määki. Turun peruskoulujen oppilaanohjauksen käsikirja. Turku, 2011. Saatavilla www-muodossa: <http://www.oppilaanohjaus.fi/materiaalit/OKE-kasikirja.pdf>

Nuorisolaki (2006/72) 7§

Nykänen, S., Karjalainen, M., Vuorinen, R. & Pöyliö L. 2007. Ohjauksen alueellisen verkoston kehittäminen – poikkihallinnollinen ja moniammatillinen yhteistyö voimavarana.

Nykänen, S. 2010. Ohjauksen palvelujärjestelyjen toimijoiden käsitykset johtamisesta ohjausverkostossa. Matkalla verkostojohdantamiseen. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Väitöskirja.

Ohjaussuunnitelma. Hartolan yhtenäiskoulu. Liite Hartolan kunnan perusopetuksen opetussuunnitelmaan 15.6.2011 § 56. Saatavilla www-muodossa: <http://www.hartola.fi/sivistys/perusopetus/suunnitelmat/ohjaussuunnitelma.pdf>

Perusopetuslaki (477/2003) 7§

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset 2010. Saatavilla www-muodossa: http://www.oph.fi/download/132882_Perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteiden_muutokset_ja_taydennykset2010.pdf

Perusopetukseen valmistavanopetuksen opetussuunnitelmanperusteet 2009. Saatavilla www-muodossa: http://www.oph.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/oph/embeds/48802_valmistavaops_2009.pdf

Schrey, H. 2009. Ohjausympäristön, -ajattelun ja -suunnitelman kehittäminen peruskoulussa. Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä ISSN 1796-4717. Jyväskylän yliopisto.

Tarkianen, A. & Vuorinen, R. 1997. Toisin tekemisestä ja näkemisestä – pohdintoja opettajien jatko- ja täydennyskoulutuksen strategioista. Teoksessa A. Tarkiainen & R. Vuorinen (toim) Työyhteisö oppimassa – laadun arviointia projektityöskentelynä. Jyväskylän ammatillisen opettajakorkeakoulun selvityksiä ja puheenvuoroja 10, 9-40.

Torpparinmäen peruskoulu. 2012. Oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelma. Moniste. Van Esbroeck 2008. Career guidance in global world. Teoksessa Athanasou & van Esbroeck toim. International Handbook of Career Guidance.

Van Esbroeck, R. & Watts, A.G. 1998. New Skills for a Holistic Career Guidance Model. International Careers Journal Launch Edition.

Vuorinen, R. 1998. Ohjaus avautuvassa ja verkottuvassa oppimisympäristössä – strategisia kysymyksiä. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Licensiaattitutkimus.

Väyrynen, M. 2011. Teoksessa OPO. Opinto-ohjaajan käsikirja. Kasurinen, H., Merimaa, E., Pirttiniemi, J.